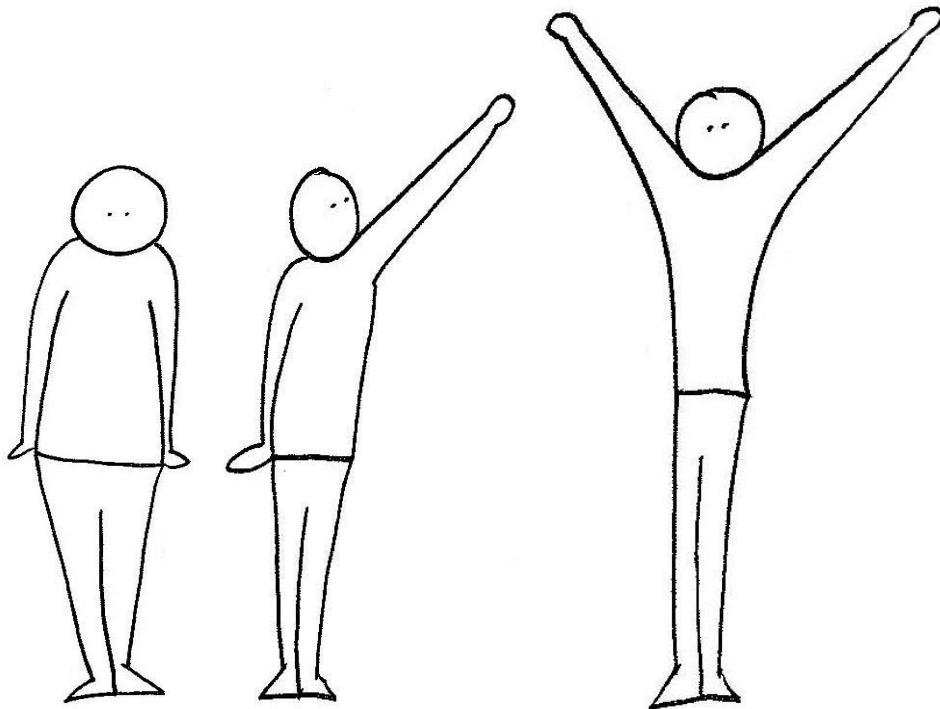

Slutevaluering

**ABA-projekt i forhold til børn med en ASF diagnose
Århus Kommune 2006-2010**

CUBION A/S
Århus
Marselisborg Havnevej 36
DK-8000 Århus C

CUBION A/S
København
Kompagnistræde 22
DK-1208 København K

T +45 8618 1320
F +45 8613 1070
www.cubion.dk
cubion@cubion.dk

INDHOLD

1. INDLEDNING	3
1.1 FELTET	3
1.2 DATAINDSAMLING	4
2. ABA PROJEKTET I ÅRHUS KOMMUNE.....	6
2.1 PROJEKTETS HISTORIE	6
2.2 FRA ADFÆRDSMODIFIKATION TIL ANVENDT ADFÆRDSANALYSE	6
2.3 ABA I PROJEKTET	8
2.4 TEAMET OMKRING BARNET	10
2.5 ORGANISATORISK FORANKRING	13
3. EFFEKTEN PÅ BØRNEENS UDVIKLING	15
3.1 DE OTTE INDIVIDUELLE FORLØB	15
3.2 OPSAMLING PÅ DE OTTE FORLØB	28
3.3 INTEGRATION I NORMALMILJØET	29
3.4 BØRNEENS AFSÆT OG EFFEKT AF BEHANDLINGEN	30
3.5 VISITATIONEN TIL ABA INDSÆTSEN.....	31
3.6 EFFEKTEN AF BEHANDLINGEN	31
4. FORÆLDRENS OPLEVELSE AF FORLØBET OG EFFEKT AF BEHANDLING	32
4.1 FORÆLDRENS TILVALG AF ABA	32
4.2 TRÆNING OG GENERALISERING.....	33
4.3 BETYDNING FOR FAMILIENS LIVSKVALITET	33
4.4 PROJEKTFORLØBET.....	34
4.5 DEN OPLEVEDE EFFEKT.....	34
5. FAGLIGE OG ORGANISATORISKE ERFARINGER MED ABA I SKOLER OG DAGINSTITUTIONER	36
5.1 TRÆNINGSLEDERE OG FAGLIGT MILJØ	37
5.2 ORGANISATIONEN PÅ DAGINSTITUTIONER OG SKOLER	38
5.3 TRÆNINGSLEDERUDDANNELSE	39
5.4 UDDANNELSE OG FASTHOLDELSE AF TRÆNINGSLEDERE	40
6. ØKONOMISKE PERSPEKTIVER	41
6.1 MULIGE HANDLESCENARIER	41
6.2 HANDLESCENARIO 3 OG ØKONOMISKE PERSPEKTIVER	41
6.3 ØKONOMISKE PERSPEKTIVER.....	45
7. KONKLUSIONER OG HANDLEMULIGHEDER	48
7.1 RAMMERNE OM ABA PROJEKTET	48
7.2 EFFEKTEN PÅ BØRNEENS UDVIKLING	48
7.3 FORÆLDRENS OPLEVELSE AF FORLØBET OG EFFEKTEN AF BEHANDLINGEN.....	49
7.4 ERFARINGEN MED AT ARBEJDE MED ABA METODEN I KOMMUNALT DAGINSTITUTIONS- OG SKOLEREGI	49
7.5 EFFEKTEN AF BEHANDLINGEN I FORHOLD TIL ET LANGSIGTET ØKONOMISK PERSPEKTIV.....	50
8. BILAG	52

1. Indledning

Hermed foreligger resultatet af den evaluering af ABA behandlingen af 8 børn i Århus Kommune, som byrådet via B&U Forvaltningen har iværksat. Evalueringen er gennemført i perioden april og maj 2010. Evalueringen er efter opdrag gennemført som en hovedsagelig kvalitativ undersøgelse, hvor evaluator, Konsulenthuset CUBION har indhentet data gennem observationer, interviews og fokusgrupeinterviews inden for en ramme, der tager afsæt i den værdsættende undersøgelsesmetode (Appreciative Inquiry). Metoden indebærer, at evaluator fokuserer på visioner, ressourcer og styrker i den aktuelle indsats som afsæt til en nøgtern vurdering af indsatsens værdi og effekt. De indhentede data er suppleret med et revurderingsmateriale, som er udarbejdet på hver af de otte børn af Børn og Ungdomspsykiatrisk Regionscenter (BUC) i Region Midt. Dertil kommer uddrag af logbøger, statusbeskrivelser, testeksempler og observationsrapporter.

Evalueringens opdrag var at belyse følgende fire emner:

- Effekten på børnenes udvikling.
- Erfaringen med at arbejde med ABA metoden i kommunalt daginstitutions- og skoleregi (fagligt og organisatorisk)
- Forældrenes oplevelse af forløbet og effekten af behandlingen.
- Effekten af behandlingen i forhold til et langsigtet økonomisk perspektiv og i forhold til øvrige kommunale tilbud til børn med autisme spektrum forstyrrelse

1.1 Feltet

Århus byråd vedtog d. 21. juni 2006 at iværksætte et fireårigt forsøg med ABA behandling integreret i kommunens institutioner og skoler for børn med en diagnose indenfor Autisme Spektrum Forstyrrelse (ASF). ABA er forkortelse for *Applied Behaviour Analysis*, der oversat svarer til det danske begreb 'anvendt adfærdsanalyse', men tilgangen bliver også på dansk omtalt som ABA.

ABA tilbuddet i Århus kommune har været organiseret efter en model, hvor kommunen har købt otte ABA behandlingspladser i Børn og Unge- Rehabilitering, Region Midt (BUR).

Organisatorisk var det i projektets første to år det norske ABA firma 'NOVA Senteret – for barn med utviklingsforstyrrelser', der stod for den faglige del af projektet med supervision m.m. En rolle som fra sommeren 2008 blev overtaget af Børn og Ungdomspsykiatrisk Regionscenter (BUC) i Region Midt. BUR i Regionen Midt har i hele perioden stået for det organisatoriske i forbindelse med etableringen og udbuddet af ABA behandlingen i regionen. Fra januar 2010 har projektet både fagligt og organisatorisk været forankret i BUR.

I forlængelse af Århus kommunes køb af otte pladser i projektet har Børn og Unge forvaltningen haft det organisatoriske og faglige ansvar for kommunen. I ABA projektets opstart var det forankret i Videncenter for Pædagogisk Udvikling (VPU), men siden blev det flyttet over til Videncenter for Rådgivning og Specialpædagogik (VRS). Kommunens rolle har således været at sikre, at man fik den ydelse kommunen havde købt, samt at sikre at de institutioner, skoler og ansatte, der deltog i projektet, havde de rammer og den faglige viden, der skulle til for at indgå i et sådant projekt.

Projektets gennemførelse har i perioden indbefattet følgende institutioner og skoler:

- Den integrerede institution Haven
- Frk. Ellen Gade – Heldagsbørnehave
- Heldagsbørnehaven Neptun

- Jellebakkeskolen
- Sølystskolen
- Samsøgade skole
- Fjordgade skole
- Tranbjerg skole
- Mårslet Skole

På tidspunktet for slutevalueringen var der ikke længere børn tilknyttet Heldagsbørnehaven Neptun, hvorfor institutionen ikke har været inddraget i forbindelse med den aktuelle evaluering. De øvrige institutioner og skoler har været inddraget i slutevalueringen. Mårslet skole er den eneste skole, der er kommet med i projektet efter midtvejsevalueringen.

1.2 Dataindsamling

Evalueringen er baseret på primært kvalitative data indhentet gennem semistrukturerede interview. Det har været vigtigt for både opdragsgiver og evaluator, at evalueringen af ABA behandlingen i Århus Kommune så vidt muligt har inddraget synspunkter fra alle interessenter. Hensigten har været, at belyse betydningen af behandlingen for børnene og projektet som sådan, så nuancerede og kvalificeret som muligt. Derfor har evalueringen sidestillet alle datatyper og respondentgrupper som ligeværdige bidragsydere til slutevalueringens materiale.

De gennemførte interviews er:

- Interview med forældre til de otte deltagende børn
- Individuelle interview med klasselærer eller stuepædagog til de otte deltagende børn
- Fokusgruppeinterview med skoleledere fra de i projektet deltagende skoler
- Fokusgruppeinterview med institutionsledere fra de i projektet aktuelt deltagende daginstitutioner
- Individuelt interview med koordinator på BUR, ansvarlig for projektet
- Individuelt interview med ABA supervisor fra BUR
- Individuelt interview med overlæge på BUC
- Individuelt interview med videncenterchef VRS

Forud for de gennemførte interview har der været indhentet viden gennem:

Desk Research, herunder revurderingsmateriale på de otte børn

Besøg og observation på henholdsvis deltagende skoler og daginstitution

Afholdelse af dialogmøde med deltagelse af repræsentanter for:

- Landsforeningen Autisme/Kredsforening Østjylland

- Servicestyrelsen/Videncenter for Autisme
- BUPL Århus
- Skovbrynet afd. Skovbo
- Langagerskolen
- Århus Lærerforening
- Børne og Unge Centret Rehabilitering
- ABA foreningen
- Videncenter for Rådgivning og Specialpædagogik, Århus kommune

Slutteligt er der indhentet data omkring de økonomiske forhold i forbindelse med etablering og gennemførelse af ABA projektet i Århus Kommune samt oplysninger om prissætning fra BUR af fremadrettede tilbud. Endelig er der indhentet øvrige relevante økonomidata for Århus Kommune.

Det er den samlede mængde af data, sammenholdt med midtvejsevalueringen, der er udgangspunktet for den gennemførte analyse.

Et kriterium for valget at Konsulenthuset CUBION som opgaveløser var, at CUBION ikke er en part i diskussionen om ABA indenfor det specialpædagogiske område. Der er en række forskellige holdninger til de pædagogiske tilgange til gruppen af børn og unge med en ASF diagnose. CUBION er ikke forudindtaget i forhold til den ene eller den anden tilgang indenfor området og er heller ikke eksperter på området, men vi har kunnet bidrage med en metodisk og professionelt evalueringstilgang.

De konklusioner og anbefalinger, som formidles via rapporten, er udtryk for vores analyse af det samlede materiale. Der vil derfor være generaliseringer, som ikke kan gengive de forskellige nuancer, der har været i de unikke fortællinger, i de 30 interviews vi har gennemført. Vi vil gerne takke alle respondenter som har bidraget med deres oplevelser, erfaringer og synspunkter. Vi har forsøgt at tegne et så præcist og rummeligt billede ud fra alle disse bidrag.

2. ABA projektet i Århus Kommune

2.1 Projektets historie

I 2002-2003 gennemførte Århus Amt et pilotforsøg over halvanden år med ABA tilgang som behandling i forhold til to børn med ASF. Forældrene til de to børn havde selv henvendt sig til Amtet med deres ønske. Det ene barn var allerede startet op med metoden på privat basis. Kendskabet til pilotforløbet og ABA tilgangen bredte sig blandt forældre til børn med en ASF diagnose og der blev yderligere pres på Amtet om at fortsætte tilbuddet, da pilotforløbet skulle evalueres i 2003. Amtet nedsatte en arbejdsgruppe, der skulle udarbejde retningslinier for et ABA behandlingstilbud og rammerne for et tilbud til 6-8 børn og med ansættelse af en supervisor. Behandlingstilbuddet var tænkt som en tidlig, intensiv indsat over to år.

Politikerne i Århus Amt sagde ja til at tilbyde ABA behandlingen, på betingelse af at kommunerne ville være med og det lykkedes at få nok kommuner til at indgå. Da de interesserede familier meldte tilbage til Amtet, var størstedelen fra Århus Kommune. I mellemtiden var det blevet besluttet, at amterne skulle nedlægges med effektivering pr. 1. januar 2007. Århus Kommune holdt fast i deres forpligtelse, men ud fra den oprindelige aftale med amtet, var de ikke forpligtet på mere end to børn. To børn fik det derfor tilbudt, hvilket fik de andre forældre til at reagere, da der var forældre til flere børn i Århus Kommune, der havde ønsket tilbuddet og derfor kæmpede videre.

De fleste forældre var allerede på det tidspunkt gået i gang med en ABA tilgang i forhold til deres børn, hvor de selv betalte for supervisionen og træningen blev gennemført via den støtte, de var tildelt. Det var store beløb, forældrene investerede i at kunne arbejde ud fra ABA i forhold til deres børn, hvorfor det også blev oplevet som særdeles kritisk, at de ikke i første omgang blev omfattet af tilbuddet. Der blev udarbejdet klager, fra forældrene, over de individuelle afgørelser og der blev arbejdet videre med at beskrive rammerne for et projekt.

Da projektet vedtages i Århus Byråd i juni 2006 er rammen blevet et fireårigt tilbud med 37 støttetimer til hvert barn, supervision hver 14. dag og revurdering en gang om året på BUC. 7 børn starter op umiddelbart efter vedtagelsen og et halvt år senere starter det ottende barn også op. Århus Amt indgår en aftale med Århus Kommune om betingelserne ved projektet, hvor Århus Amt står for udgiften indtil deres nedlæggelse med udgangen af 2006. Derefter er det Århus Kommune, der står for betalingen af ydelsen, som købes ved Region Midt gennem BUR. Den faglige forankring ligger hos BUC, men i de første to år er opgaven forlagt til norske NOVA, mens der sker en oplæring af ABA supervisor på BUC. Det er på det tidspunkt ikke muligt at finde en uddannet supervisor, hvorfor aftalen om oplæringen indgås. Oplæringsstillingen indeholder, ud over supervisionsdelen, også øget kendskab til det øvrige arbejde på dagafdelingen på BUC omkring diagnosticering og forskellige tilgange til de børn og unge, der kommer der.

Flere af forældrene, der inden projektet er startet op og selv har betalt for supervisionen, får efterfølgende refunderet deres udgift. Der er ingen tvivl om, at det i høj grad er forældrenes vedvarende insistens og initiativ, der bliver afgørende for, at byrådet beslutter, at projektet sættes i gang i den form det har kørt, med deltagelse af de otte børn. Som en forældre udtrykker det, *'så stemmer det her projekt jo også godt overens med Århus Kommunes overordnede politik om rummelighed og borgerinddragelse.'*

2.2 Fra adfærdsmodifikation til anvendt adfærdsanalyse

ABA tilgangen var forholdsvis ny i Danmark på daværende tidspunkt og der var derfor heller ikke et fagligt ABA miljø i Århus. For at give et billede af hvordan tilgangen udvikler sig bringer vi her ABA

supervisor Unnur Donildsdottier's (BUR) billede af den historiske udvikling af anvendt adfærdsanalyse for børn med autisme siden starten af 1960'erne:

'Det er tydeligt, at det pædagogiske udviklingsarbejde er et resultat af en kollektiv proces, hvor mange forskere og praktikere har været involveret. I de første år var en betragtelig del af den adfærdsanalytiske forskning og den pædagogiske interesse rettet imod kontrol med eller reduktion af u hensigtsmæssig adfærd – heraf den daværende betegnelse 'adfærdsmodifikation.

Siden midten af 1960'erne er der gradvist sket en stigende orientering imod de indlæringsmæssige potentialer hos børn med autisme. Fokus har således flyttet sig fra at kontrollere uønsket adfærd til at fremme ønsket (lærings-) adfærd. Parallelt hermed er der sket et skift fra brug af aversive programmer til positiv forstærkning af alternativ adfærd i stedet; en udvikling, som er institutionaliseret i ABA-traditionen *Positive Behavioral Intervention and Support* (PBIS), men som kan genfindes i alle former for moderne anvendt adfærdsanalyse.

Samtidig er der sket en stadig differentiering og forfinelse af de pædagogiske metodikker og de adfærdsformer, som adresseres. Hvor det i starten primært var relativt enkle former for basal adfærd i forbindelse med indlæringssituationer – f.eks. imitation, diskrimination, koncentration – og med et fokus på kognitive og sproglige færdigheder, så er adfærdsanalytiske interventioner i stigende grad blevet udvidet til også at omfatte mere komplekse former for social adfærd og følelser.

Endvidere er der sket en meget tydelig bevægelse fra læring i tilrettelagte omgivelser – ofte bordtræning i nærmest eksperimentelle situationer – til læring i naturlige omgivelser. De grundlæggende pædagogiske metodikker – dvs. promptning, forstærkning og shaping – er de samme, men øvelserne integreres nu i vid udstrækning i barnets naturlige miljø, således at der tilrettelægges et stort antal læringsmuligheder, hvilket sikrer den tilstrækkelige grad af intensitet i programmet. Dertil kommer, at der er sket en stadig stigende grad af individualisering af læringen. Hvor det tidligere kunne være tendenser til at generalisere programmer, der havde bevist deres effektivitet, til børn på tværs af individuelle forskelle, er der nu indført individuelle funktionelle analyser, som giver redskaber til den nødvendige individualisering.' (paper)

At der er sket en udvikling med tilgangen er en naturlig proces, da arbejdet med metoder og pædagogik sker i et samspil med en praksis, hvorfor processerne må blive dynamiske. Dette understøttes også af den opfattelse den interviewede overlæge fra BUC beskriver. Denne overlæge sad med i den udviklingsgruppe, der i sin tid blev nedsat af Århus Amt i forberedelsen af ABA behandlingstilbud i amtlig regi.

"Og der blev så lavet en beskrivelse af, hvordan sådan et ABA tilbud kunne se ud, hvad kriterierne skulle være for, at man kunne komme i betragtning til et ABA tilbud og hvordan et ABA tilbud skulle samarbejde og integreres med eksisterende behandlingstilbud. Således at forstå, at hvis det blev vurderet, at der skulle nogle elementer ind i behandlingen, der på det tidspunkt ikke traditionelt var en del af ABA, som på daværende tidspunkt var en adfærdsterapeutisk model, så skulle det kunne indgå i det ABA tilbud, som blev etableret i Århus Amt. ABA er jo blevet modificeret meget siden. Ligesom mange andre metoder også er blevet modificeret meget. Men på daværende tidspunkt kunne man opleve at børn i et ABA tilbud ikke sideløbende hermed måtte blive medikamentelt behandlet. Ligesom man heller ikke anvendte visualisering på den måde, som visualisering bruges indenfor andre metoder – dvs. ikke alene som led i træning af f.eks. ord.

Og det var der ikke åbnet op for dengang?

Sådan var det ikke i det traditionelle ABA tilbud. Nu bruger man jo i ABA rigtig mange metoder, som er udviklet inden for andre metoder. Visualisering. Sociale historier. Theory of Mind materiale og materiale omkring fælles opmærksomhed. Man kan ikke sige, at der er så stor forskel.” (overlæge BUC)

ABA metoden er ikke så entydig som det måtte lyde, når man taler om en metode. Det vi som udefrakommende oplever der karakteriserer ABA er for det første den individuelle tilgang, hvor man tager fat, hvor der er et udviklingspotentiale hos det enkelte barn. Man udfordrer barnet og giver barnet oplevelsen af succes og megen ros. Træningen 1:1 skal lære barnet at begå sig i forskellige situationer og lære at blive fleksibelt og trygt. Prompt eller forstærker er vigtig i træningen, fordi det giver en genkendelighed for barnet i strukturen for træningen.

Den læring barnet opnår, er dog ikke en læring førend barnet er i stand til at omsætte det tillærte til at gælde i andre situationer end i selve indlæringsituationen, derfor er barnets evne til generalisering det helt afgørende for, at det bliver forankret, som læring og en kompetence hos barnet.

Det andet afgørende element i ABA tænkningen er, som vi oplever det, at barnet indgår i normalmiljøet så den individuelle træning tager udgangspunkt i det nærmiljø, barnet er en del af. Daginstitution, skole, familie med forældre og søskende, butikker, religiøse institutioner, familiefester og børnefødselsdage, ferierejser med offentlig transport, sportsklub, hospitaler osv. Udgangspunktet er, det der er vigtigt at lære for lige præcis det barn og det foregår som integreret i miljøet. At det så også er vigtigt, at det er i normalmiljøet, er dels fordi barnet, lige meget hvilken behandlingstilgang der bruges, er en del af normalmiljøet. Endvidere er det ud fra en betragtning af, at det autistiske barn spejler sig i omgivelserne. Ved at have rollemodeller med normaladfærd, giver det barnet muligheden for at spejle sig i denne adfærd og aflære uhensigtsmæssig adfærd.

Vi vælger at beskrive ABA, som vi har fået det formidlet gennem interview med de forskellige aktører, da vi i evalueringsfasen har oplevet, at når der tales om ABA metode, så er der mange forskellige opfattelser af, hvad det er. I interviewene er det blevet understreget, at for de deltagende familier er det vigtigt, at det er barnet frem for metoden, hvilket vil sige, at der inddrages elementer fra andre tilgange, hvis det er til gavn for barnet. Flere har nævnt brugen af sociale historier og flere af børnene får også medikamentel behandling ved siden af.

“Skinner¹ beskrev principper, som i matematikken, men de variabler vi i ABA putter ind i det, er det der gør forskellen. Der hvor etikken kommer ind er den måde vi motiverer på. Børn med autisme har en diagnose, hvor de ikke har en motivation og fokus på de rigtige stimuli. De skal have forstærkere, for at lære, at de oplever behag ved det.” (supervisor)

2.3 ABA i projektet

ABA er karakteriseret ved en tidlig og intensiv indsats, hvor barnet med en diagnose indenfor ASF helst skal starte op, når det er mellem to og fem år. For børnene i Århus projektet var der det forhold, at mange af børnene jo allerede i privat regi var startet op med ABA tilgangen inden, hvorfor også børn der var ældre end de to til fem år startede op i projektet. Et barn fik diagnosen sent, men da forældrene ønskede at benytte ABA tilgangen og barnet, også inden diagnosen var stillet, havde gået i normal børnehave, kom barnet også med i projektet. Børnene til projektet i Århus visiteredes ud fra nedenstående kriterier²

¹ **Burrhus Frederic Skinner** (1904- 1990) var amerikansk professor i psykologi ved Harvard University. Han studerede Pavlov og byggede videre på hans forsøg og teorier om behaviorisme. Skinner mener at en person er "en organisme, et medlem af menneskearten, der har erhvervet et adfærdsspektrum" - Dvs. igennem samspil med omgivelserne. Her igennem er det ikke én faktor, men flere faktorer, bl.a. læreprocesser, den klassiske betingning, dels *trial and error* (Edward Thorndike) og via operant betingning som ifølge Skinner, er den vigtigste forklaring på menneskets udvikling. (Wikipedia)

² tilbudsskrivelse fra Århus Amt til Århus Kommune, august 2006

Visitationskriterier

- At barnet har diagnose indenfor autismspektrumforstyrrelse herunder er udredt og diagnosticeret på børnepsykiatrisk afdeling
- At barnet vurderes at kunne profitere af ABA-behandling ud fra en lægefaglig vurdering af barnets udviklingspotentiale og behandlingsbehov
- Den lægefaglige vurdering er baseret på en grundig udredning omfattende observationer og undersøgelser (børnepsykiatriske/lægelige, psykologiske, evt. talepædagogiske). De kriterier, som bl.a. lægges vægt på er: barnets diagnose, udviklings- og funktionsniveau, graden/karakteren af de autistiske symptomer, komorbiditet, forældreressourcer og -ønsker, familiære faktorer som netværk, problemstillinger i forhold til søskende etc.

Seks af børnene, der startede i projektet, var sammenfaldende med de seks børn, hvis forældre havde ønsket tilbuddet, da det i første omgang blev godkendt som behandlingstilbud i Århus Amt. Den gang var det seks børn fra Århus Kommune og kun et barn fra Randers Kommune, der havde henvendt sig. Inden Byrådet i Århus Kommune skulle beslutte om projektet skulle startes op, var der kommet yderligere tre henvendelser fra forældre med børn med en AFS diagnose. I byrådsindstillingen opfordres der til, at alle seks børn, der havde vist interesse fra start, skulle være med i projektet og efterfølgende skulle der tages stilling til en udvidelse op til de ni børn. Projektet blev bevilget og i alt otte børn i Århus Kommune indgik i forløbet. I aftalen blev ABA derfor givet som tilbud til seks daginstitutionsbørn og to skolebørn med enkeltintegration i forskellige institutioner og skoler på nedenstående betingelser.

Beskrivelser af rammerne der blev etableret for ABA tilbud i hhv. daginstitutions- og skoleregi:³

Daginstitutionsstilbud:

- Barnet går i en kommunal daginstitution, hvor der er mulighed for integration
- Der gives op til 30 timers 1:1 træning i institutionen, hvoraf træningsleder varetager 24 timer og hjælpetræner 6 timer. I den resterende del af tiden vil barnet indgå i aktiviteter for den børnegruppe, som barnet tilhører
- Der skal ansættes to træningsledere i daginstitutionen til at gennemføre den praktiske træning, løbende dokumentere resultater skriftligt, samt medvirke til den løbende justering af behandlingsprogrammet. Træningslederen står for udmøntningen af den behandling, der aftales på opfølgingsmøderne.
- Træningen af det enkelte barn kan fordeles på de to træningsledere i institutionen. Der vil være en træningsleder, som er ansvarlig for behandlingsforløbet.
- Supervisor observerer barnet gennemsnitligt hver 2½ uge og vejleder træningsledere i forbindelse med hver observation. Supervisionen kan fordeles fleksibelt i forløbet med evt. hyppigere supervision tidligt i forløbet og sjældnere supervision sent i forløbet.
- Der afholdes et ugentligt to-timers møde med deltagelse af træningsleder, hjælpetræner og forældre. Supervisor deltager i mødet i de uger, hvor der er supervision.
- Der er afsat 1/4 stilling til hjælpetræner (9.25 timer pr. uge), som skal dække 6 timeres træning ugentligt og to timeres møde hver 14. dag.
- Ved træningslederens ferie og korterevarende sygdom overtager hjælpetræneren den mest basale træning. Vikarer skal således dække hjælpetrænerens andre primære funktioner i børnehaven.
- Daginstitutionen skal have to ledige lokaler til rådighed for 1:1 træning

Skoletilbud:

- Der gives op til 15 timeres 1:1 træning i skole, hvoraf træningsledere varetager 12 timer og hjælpetræner 3 timer
- Træningen af det enkelte barn kan fordeles på de to træningsledere i institutionen. der vil være en træningsleder, som er ansvarlig for behandlingsforløbet.
- Derudover afsættes op til 15 støttetimer til specialundervisning
- Det tilstræbes af træningen samles på en person fx kan specialundervisnings- og træningslederfunktion varetages af samme person.
- Antallet af undervisningstimer skal følge folkeskolelovens minimumskrav.
- Supervisor observerer barnet gennemsnitligt hver 2½ uge og vejleder træningsledere i forbindelse med hver observation. Supervisionen kan fordeles fleksibelt i forløbet med evt. hyppigere supervision tidligt i forløbet og sjældnere supervision sent i forløbet.
- Der afholdes et ugentligt to-timers møde med deltagelse af træningsleder, hjælpetrænere og forældre. Supervisor deltager i mødet i de uger, hvor der er supervision.
- Der er afsat $\frac{1}{8}$ stilling til hjælpetræner (4,6 timer pr. uge), som skal dække 3 timers træning ugentligt og to timers møder hver 14. dag.
- Ved træningslederens ferie og korterevarende sygdom overtager hjælpetrænere den mest basale træning. Vikarer skal således dække hjælpetrænerens andre primære funktioner i skolen.
- Skolen skal have et ledigt lokale til rådighed for 1:1 træning

Som det kan ses af beskrivelserne af henholdsvis institutions- og skoletilbud, så er der bevilget fuld tildeling af støtte til børnene i form af træningsledere og hjælpetrænere, hvorimod supervisionen i udgangspunktet var tænkt at skulle forgå hver 2½ uge, men fleksibelt efter barnets behov og med en formodning om, at behovet er faldende over tid. Det er beskrevet at hovedparten af timer til træningsleder er møntet på 1:1 træning og der skal stilles lokaler til rådighed for træningen. Det er en behandlingstilgang med meget høj intensitet for det enkelte barn i en formodning om, at behovet på supervisionsdelen vil være faldende over tid.

2.4 Teamet omkring barnet

"Jeg tror al læring kan fremmes, men hele tankegangen omkring autisme og forståelsen i ABA og generalisering, så nytter det ikke noget, at generalisering kun sker i et miljø. Det er forældrene der er omkring barnet 70 % af tiden, så det de skal forstå er principperne. At de forholder sig til det, der er fokus på og støtter op om det. De skal deltage i teammøderne. Det betyder ikke, at de skal sidde ved bordet og træne. De skal med til teori og uddannelse." (supervisor)

Forældre

Som det fremgår af supervisors opfattelse, så er forældrenes rolle i forhold til barnet uvurderlig. Det kan man sige er et generelt vilkår i forældre/børn relationen, i ABA kommer der endnu en dimension på, da der arbejdes meget systematisk i forhold til barnet. For barnet gør det derfor en forskel, at der arbejdes synkront med de områder der er i fokus. Det betyder ikke at forældrene skal lave 1:1 træning

derhjemme, men hele tiden være opdateret på, hvad der arbejdes med hos træner og følge op på det i hjemmet i naturlige situationer.

Som en betingelse for deltagelse i projektet har forældrene underskrevet en kontrakt på, at de vil træne med deres barn i hjemmet i 5-10 timer om ugen og på den måde følge op og selv være aktive i forhold til intensiteten i projektet. Træningsleder og forældre får en nærmest kollegial relation, hvilket er specielt for ABA og måske endnu mere specielt i Århus projektet, da der, med en enkelt undtagelse, ikke er et fagligt ABA miljø på de institutioner og skoler hvor børnene går. At man som forældre siger ja til at indgå i et team omkring barnet, i samarbejde med træningsleder, hjælpetræner og supervisor, betyder, at ved et tilvalg af ABA metoden, skal forældre være parate til, at deres familieliv vil blive meget mindre privat. Ud over de der indgår i det professionelle ABA team omkring barnet, har de fleste familier også en eller flere aflastningspersoner, der kommer i hjemmet.

Forældrene oplever det ikke som noget problem og siger at de hurtigt vænner sig til det. Så det setup, der kan virke som værende meget tidskrævende, opleves ikke som tungt. Alle de interviewede forældre fremhæver, at for dem var det vigtige ved at vælge ABA tilgangen, at de selv blev aktører i forhold til barnet. At de fik nogle redskaber at arbejde med, så kontakten til deres eget barn kunne øges. Mange forældre havde, inden diagnosen blev stillet, oplevet at have et barn, det var svært at komme i kontakt med. Derfor har oplevelsen, af selv at være medvirkende til at arbejde med barnets udvikling, givet forældrene mere energi. Som de interviewede forældre samstemmende siger, så er det i udgangspunktet krævende at have et handicappet barn, men den glæde det er at se barnet være i en positiv udvikling, og selv være en del af det, er uvurderligt.

“Forældrene er blevet set. Det har givet dem bedre livskvalitet, bedre forståelse for deres barns behov, så alle kan være med. De er også blevet inddraget og det giver livskvalitet. De udfordrer deres børns begrænsninger. Forældrenes erkendelse om barnets handicap kommer lige så stille hen ad vejen. De forliger sig med det og får en forståelse for det og at det er deres indsats der er afgørende. Det er vigtigt, at forældrene bliver hørt. De er til analyse hver anden uge” (supervisor)

Fra forældrene er der også stor enighed om, at det er den helt afgørende præmis, i forhold til at tilbyde ABA behandling, at forældrene vælger det aktivt til og har forstået de krav, der stilles til dem, om at indgå i arbejdet med barnet i et tæt samarbejde med træningsleder og supervisor. De siger også samstemmende, at har man valgt det og accepteret præmissen, så viser det sig også hurtigt, at der er en positiv udvikling for barnet og derved også øget motivation til at fortsætte.

“For os er der et før og et efter ABA. Det har fuldstændig forandret vores familieliv. Nu kan vi gøre det vi vil og levet et nærmest normalt familieliv.” (forældre)

For gruppen af forældre i Århus projektet gælder det, at de selv har været opsøgende i forhold til at vælge ABA til som behandlingspædagogisk tilgang. De har fået kendskab til metoden enten gennem familie eller venner, der tilfældigt har hørt om tilgangen eller de har fundet oplysninger om ABA på internettet. Det har været et aktivt tilvalg, hvorfor også seks af de otte børn allerede, inden projektet startede op, var i gang med ABA behandling baseret på egenbetaling af supervision.

Træningsledere

Træningslederne er de helt centrale personer i det pædagogiske arbejde med børnene. De har det daglige ansvar for ABA behandlingens praktiske tilrettelæggelse og gennemførelse. I projektet har alle børnene fået tildelt fuld støtte til træning, uafhængig af barnets ASF diagnose og komorbiditet. Der var i udgangspunktet lagt op til et ugentligt to timers møde mellem træningsleder, hjælpetræner og forældre.

I projektet er træningsledernes faglige baggrund noget forskellige. Der er pædagoger, psykologer, læreruddannede og en ufaglært, der snart skal i gang med videregående uddannelse og derfor ikke vil kunne fortsætte som træningsleder.

Det er meget blandet, hvorvidt man har arbejdet med specialområdet før starten som træningsleder i ABA projektet. Det er kun lidt under halvdelen af træningslederne, der tidligere har haft erfaring med andre tilgange til børn med en ASF diagnose. Fælles for træningslederne er en interesse for, og en lyst til at arbejde indenfor specialområdet. For nogle er det tilfældigt, hvordan de første gang hørte om ABA. Nogen så et jobopslag, andre hørte om det via deres arbejde, nogen fattede interesse for området allerede i studietiden og andre kendte én der allerede arbejdede med metoden, hvorfor de bevidst valgte at arbejde med ABA tilgangen.

Der tegner sig et billede af, at træningslederne er personer der gerne vil gøre en forskel. I et af interviewene bliver det også påpeget, at *"man nok skal være en ildsjæl"* for at arbejde som træningsleder i ABA. Det er til tider et ensomt job, forstået på den måde, at man arbejder meget systematisk og intensivt med et barn oftest i en daginstitution eller skole, hvor du som træningsleder er den eneste, der arbejder efter de principper ud over den hjælpetræner, der er tilknyttet og som træningsleder skal lære op.

Mange træningsledere bliver ved, hvilket de selv forklarer ved, at de oplever, at de gør en forskel for det enkelte barn og hele tiden oplever positiv respons på indsatsen. Der er mange sejre, fordi man hele tiden går ind og sætter konkret mål op, for det man aktuelt arbejder med. Hvis det ikke lykkes at nå målet, skal man som træningsleder forsøge at motivere barnet på en anden måde, hvorfor der hele tiden foregår et systematisk arbejde. Det er meget påfaldende i interviewene, med alle der arbejder på det her felt som professionelle, som forældre og som lærere i skolerne, at de efter et stykke tid oplever, hvorfor det er nødvendigt at arbejde så intensivt og systematisk med træning. Når de ser, der kommer resultater, så er der ingen der er i tvivl om, at det er en metode, der virker for det konkrete barn. Flere pædagoger, institutionsleder og lærere har haft noget modstand mod metoden, da de først hørte om den, fordi det umiddelbart kan virke 'kunstigt'. Har de imidlertid først set resultaterne, så er interessen der. Oplevelsen af at de fleste børn faktisk godt kan lide træningssituationerne er bekræftende og det faktum, at andre børn i institutionen eller klassen oplever også at få udbytte af at være med understøtter oplevelsen.

"Jeg tror at gennem træning, får barnet øjnene op for omverden, at der er andet interessant, en konkurrent til selvstimuleringen. Så barnet oplever noget positivt." (træningsleder)

Træningen er ikke kun 1:1 træning men også træning, hvor børn fra klassen eller institutionen er med i træningslokalet og træner sammen med ABA barnet. Træning er også når det foregår i normalmiljøet, hvor barnet skal finde ud af at overføre det, der er trænet i træningslokalet til at forgå i klassen eller på stuen. Behovet for 1:1 træning for børnene i projektet er meget forskelligt nu. Nogle har næsten ikke behovet længere og træningen forgår derfor mest i normalmiljøet. Andre børn har stadig stort behov for 1:1 træning, det afhænger meget af alder, hvor selvhjulpne de er og graden af den mentale retardering, som en del af børnene har ved siden af deres ASF diagnose.

Det specielle i arbejdet som træningsleder er det meget tætte samarbejde, der er med forældrene. Det kræver aktiv stillingtagen til rollen, for at undgå at blive kollega med forældrene, da man udgør et team, der analyserer situationer sammen og arbejder med forslag til måder at gribe træningen an på sammen. Det er imidlertid vigtigt at holde fast i, at det er forskellige roller, man har i forhold til barnet. På grund af at træningslederne i stort set alle tilfælde er eneste ansat med den specialfunktion på ansættelsesstedet, føler forældrene dog også et stort ansvar for at træningslederne trives med arbejdet. Det er helt afgørende for barnets trivsel og fremskridt, at der er et godt samarbejde og kontinuitet for barnet.

Supervisionen er vigtig i forhold til at fastholde rollerne. Supervisionen er den faglige sparring træningslederne og forældrene har, men som også kan understrege, hvad der er træningsleders opgave og hvordan forældrene følger op – som forældre.

Supervisor

I projektet var der fra start ingen uddannet supervisor i Århus, der kunne tilknyttes projektet, hvorfor der

som tidligere omtalt blev indskrevet, at der i projektets to første år skulle uddannes en supervisor. Indtil da blev supervisionen varetaget af den norske virksomhed NOVA, som også stod for uddannelsen af den danske ABA supervisor. I projektføreløbet er flere danske supervisors blevet uddannet og har været tilknyttet projektet, men der har også været en del tumult omkring den organisatoriske placering og der har været langvarige sygdom, så der i perioder ikke har været den supervision, der var lagt op til.

Det var fra start besluttet, at der var supervision hver 2½ uge for træningsleder, hvor supervisor også lavede observation af barnet og forældrene deltog i supervisionen. Der var i udgangspunktet lagt op til en vis fleksibilitet i brugen af supervision, da der var en formodning om, at der i visse periode ville være større behov end i andre perioder. Det har dog fungeret sådan, at der i forhold til alle børn i perioden indtil januar 2010 har været supervision hver 2½ uge, med undtagelse af de perioder med langvarig sygdom og ingen vikardækning. Siden januar 2010 har der kun været supervision en gang om måneden, hvilket gælder for alle børn, uafhængig af børnene forløb i øvrigt. Ud over den aftalte supervision har det været muligt at få supervision over telefon. Flexibiliteten i forhold til behov er udeblevet.

Træningslederne er enige om, at supervisionen spiller en vigtig rolle i ABA metoden og at de får meget ud af supervisionen både fagligt og personligt. Derfor har perioden med mange sygdommeldinger fra supervisorernes side, været en hård periode for træningslederne, men som en siger, så har tiden med mangel på supervision vist, hvor sejlivet ABA projektet er, fordi forældreinddragelsen er så stor.

Det fremhæves, at det især er i forbindelse med vigtige skift i barnets liv - for eksempel overgangen fra børnehave til skole eller ved trænerskift - at behovet for supervision er særligt stort. Samtidig kommer det meget an på barnet, hvor meget supervision, der er behov for, og behovet kan skifte meget i perioder. For forældrene er supervisionen der, hvor de får nogle faglige input og oplever, at de som forældre bliver mere kompetente i forhold til at forstå deres barn og arbejde systematisk med en fortsat udvikling for barnet. Forældrene er eksperter på deres egne børn, men ikke faglig eksperter i, hvordan man analyserer og tackler forskellige situationer der opstår. Supervisor har, ud over sin faglige uddannelse, erfaringen med flere børn. En erfaring der er vigtig i forhold til at finde forskellige mulige forklaringer på, hvad der får det enkelte barn til at reagere, som det gør i bestemte situationer og finde redskaber og metoder til at arbejde med træning for at undgå lignende situationer. Det vigtige, i arbejdet med ABA tilgangen, er hele tiden at være et skridt foran barnet og undgå at barnet får unødige nederlag.

”Børnene i projektet er meget forskellige. Det vi arbejder med i analysen er at finde ud af, hvad er barnets nærmeste udviklingszone og hvad er praktisk at lære i forhold til nærmiljøet. Det er at aktivere barnets egen motivation for at lære. Det er meget forskelligt, hvad de har haft behov for. Meget hjælp til selvhjælp og selvværd. Det kræver etik og empati af træner, for at barnet ikke trækker sig. Men alle har behov for ‘shared control’, både træningsleder og barn har kontrol. Det er ikke en bestemt tillæring alle skal have, men den voksne skal kunne vurdere det enkelte barns adfærd og hvor det kan komme videre. Vi evaluerer hele tiden vores arbejde. Forstærkere skal motivere adfærd og ændres adfærd ikke er det fordi vi forstærker forkert.” (supervisor)

I ABA foretages hele tiden effektanalyse af de tiltag man gør og her er det supervisionen, der er med til at sikre effekt. Der justeres hele tiden, da udeblivelse af effekt skyldes, at man enten har fokuseret forkert eller har motiveret forkert. Så skal man forsøge på anden vis. Det kræver stor erfaring og megen kreativitet og en tilgang, der tager afsæt i barnet og ikke i metoden og hvor erfaringer fra andre tilgange kan bruges ind i ABA rammen.

2.5 Organisatorisk forankring

Som tidligere beskrevet har projektet haft en lidt omtumlet tilværelse rent organisatorisk, hvor der har været forskellige roller og ansvar fordelt på forskellige afdelinger i henholdsvis Århus Amt, Region Midt og Århus Kommune. Det faktum at projektet startede op lige før kommunalreformen blev effektueret, bærer måske en del af forklaringen, men det har også haft betydning, at det i udgangspunktet var udviklet som

et amtsligt behandlingstilbud, på lige fod med andre behandlingstilbud, men i Århus Kommune blev et projekt, hvor der blev købt otte behandlingspladser ved BUR i Region Midt. Det var endvidere Århus Kommunes beslutning at projektlængden skulle være på fire år, hvor et behandlingstilbud i Region Midt var defineret som et tidligt intensivt tilbud på to år.

De uklarheder, i hvordan roller og økonomi var fordelt i projektet, har betydet, at der i perioder har været manglende supervision, da der ifølge BUC ikke var midler til vikardækning, da en sygerefusion for en langtidssygemeldt medarbejder, ikke kunne dække denne udgift. Perioder uden supervision har været det mest frustrerende for forældre og træningsledere som en afledt effekt af usikkerheden i det organisatoriske omkring projektet.

Et andet punkt der er nævnt er, at i og med det har været et pilotprojekt for Århus Kommune, så har der ikke været nogen rutiner for, hvordan aftaler med institutioner og skoler skulle foregå, hvorfor forældrene i det fleste tilfælde selv har taget kontakt, for at få deres barn ind i ABA tilbud, der hvor de ønskede det. Fra Århus Kommune anfører man dog, at det også hænger sammen med, at forældrene er meget motiverede for at få børnene ind, der hvor de ønsker det og derfor ofte har været tidligt ude, for at få lavet aftalen. Flere forældre ønsker den indflydelse på børnenes placering, men fremhæver at det fremover vil være en fordel for eventuelle nye forældre i ABA tilbud, at der er klare procedurer på området. Der er allerede sket en markant forbedring på området og de to sidste børnehavebørn, der skal videre til et skoletilbud, har begge fået støtte i at kontakte skolerne og lave aftaler. Så formen er ved at være på plads.

Internt mellem de involverede afdelinger i hhv. region og kommune, så valgte man pr 1.1 2010 en løsning med at BUR både fagligt og organisatorisk er ansvarlige for det tilbud Århus Kommune har købt og at det er VRS, der på kommunens vegne står for at sikre kvaliteten i ydelsen og sikre at rammer og faglig viden er til stede på de kommunale institutioner og skoler, der er med i projektet. Der er fundet en organisatorisk model, som skal sikre samarbejdet mellem de to niveauer, og helst til gavn for forældre, børn og ansatte, der er kernen i behandlingstilbuddet.

3. Effekten på børnenes udvikling

Den generelle tilbagemelding fra de interviewede forældre, træningsledere, lærere og stuepædagoger har samstemmende været, at der i perioden hvor ABA projektet har været gennemført, er sket en positiv udvikling med det enkelte barn.

De otte børn er i udgangspunktet meget forskellige til trods for deres fælles diagnose, autisme spektrum forstyrrelse (ASF), men der er stor variation i forskellige komorbide diagnoser eller symptomer. Derfor er gruppen umiddelbart også meget vanskelig at sætte sammenlignelige kriterier op for. Dertil kommer, at der ved projektets start ikke blev lavet en baseline, som der her ved slutningen af projektet kunne være målt op imod. En af grundene hertil var, ifølge overlæge ved BUC, at flere af børnene allerede inden projektstart, i privat regi, var startet i behandling efter principperne i ABA metoden.

De revurderinger, der årligt er blevet foretaget af BUC i løbet af projektperioden, har ikke været rettet mod at vurdere effekter af den specifikke metodiske tilgang, men mod at kunne give en vurdering af, om barnet har en positiv udvikling med den behandling barnet er i.

”I revurdering foretages der pædagogiske observationer i barnets naturlige miljø i skole eller daginstitution, samt interview med træningsleder og forældre og psykologisk undersøgelse og ADOS (Autisme Diagnostisk ’Observationsskema) foretaget på BUC. I revurderingen indgik endvidere oplysninger og vurderinger foretaget af forældre og træningsledere, samt supervisorere (i den periode, hvor supervisionen var placeret på BUC).

Det er jo klart, at der i enhver revurdering vil ligge et element af evaluering. Er vi på rette vej? Skal vi gøre noget andet? Skal vi supplere? Er behandlingstilbuddet overhovedet hensigtsmæssigt for barnet? Det giver jo ikke mening at lave en revurdering ellers. Men formålet var at vurdere barnets udvikling og trivsel og ikke på metodedelen.” (overlæge BUC)

I evalueringen er revurderingsmaterialet derfor indgået på lige fod med de vurderinger af børnenes udvikling, som er fremkommet gennem semistrukturerede interview med de primærpersoner, der er omkring det enkelte barn, forældre, træningsledere, lærere og pædagoger. I de gennemførte interviews er der spurgt ind til en overordnet vurdering af udvikling og effekt af tilgangen, samt specifikke eksempler på, indenfor hvilke områder de har oplevet, at det enkelte barn har udviklet sig i forbindelse med det målrettede arbejde, der ligger i ABA tilgangen.

Det er naturligvis ikke muligt at afgøre, hvad det er i tilgangen, der har været årsag til den oplevede udvikling. Der er ikke med evalueringen tale om en sammenlignede vurdering af ABA metoden i forhold til andre metodiske tilgange til børn med ASF, men alene om en evaluering af de oplevede og synlige resultater af otte forskellige forløb, der har været gennemført efter principper i ABA tilgangen for otte meget forskellige børn, der alle har en ASF diagnose.

3.1 De otte individuelle forløb

I beskrivelsen af de otte børn er der taget udgangspunkt i :

- revurderingsmateriale fra BUC, som bygger på pædagogisk observation, psykologisk undersøgelse og undersøgelse med ADOS⁴.

⁴ **ADOS:** *Autism Diagnostic Observation Schedule*, observationsbaseret instrument til diagnosticering af autisme og udviklingsforstyrrelser.

- individuelle udviklingsplan (IP) lavet i et samarbejde mellem supervisor, træningsleder, forældre, skole/daginstitution. Der måles på og stilles nye mål for udviklingen indenfor *sprog og kommunikation, sociale færdigheder, leg, akademiske færdigheder, motorik, selvhjælpsfærdigheder, uhensigtsmæssig adfærd, integration, selvindsigt og selvhjælpsstrategier, helbred og generel trivsel samt hjem og fritid*
- interviews der er gennemført med forældre, træningsleder, stuepædagog eller klasselærer samt institutions- og skoleleder.

Det er vigtigt her at understrege, at vurderingen er på det enkelte barns udvikling med den behandling barnet er i. Alle otte børn har fuld støtte og er enkeltintegrerede. Børnene er her beskrevet i samme rækkefølge som i midtvejsevalueringen.

Barn A:

A har diagnoserne infantil autisme. Komorbiditet: opmærksomhedsforstyrrelse uden hyperaktivitet.

A er på tidspunktet for seneste revurdering 8,5 år (januar 2010) og er på tidspunktet for interviews næsten 9 år (april 2010). IP er lavet i marts 2010. A går i 1. klasse på en lokal skole og går endvidere i skolens SFO. A's forældre er skilt.

A kender egen diagnose og ved noget om autisme og der er også en anden dreng i klassen med autisme.

A fortsætter efter sommerferien i 2. klasse på samme skole og fortsætter i SFO. Der er søgt om tre aflastningsdage om måneden på specialdøgninstitution for autisme.

IP⁵ (marts 2010) beskriver A som meget talende med humoristisk sans og med mange interesser og med selvindsigt. A har gode sproglige ressourcer i forhold til reproduktion af faktaviden, har et godt talesprog og er i stand til at deltage i samtaler over flere led. A er finmotorisk veludviklet og er blevet bedre til at have øjenkontakt.

A har i efterårs-/vinterperioden haft en længere periode med mange humørsvingninger, manglende energi og hyppigere udadreagerende og aggressiv adfærd. Videre skrives der: *A har tydeligvis taget store skridt inden for det sidste halve års tid, men der er lang vej endnu. De fleste træningsprogrammer er godt i gang til at blive generaliseret, men samtidig oplever A perioder, hvor A er mere sårbar eller mangler det nødvendige overskud til at kunne rumme de utallige stimuli, som A omgives af i sin hverdag i skolen. I disse perioder har A brug for mere omsorg og prompts end almindeligt.*

På det sociale område har A meget at indhente endnu, men hjælpes og støttes af træningsleder og A's kammerater i skolen. Desuden er der stort potentiale i A's udvikling af selvstændighed og selvforståelse. Både udvikling af grundlæggende færdigheder, eksempelvis i forbindelse med toiletbesøg og A's overordnede handicap-/selvforståelse.

I revurderingsmaterialet (januar 2008 og januar 2010) er A beskrevet som værende indenfor normalområdet i den kognitive test, men indenfor det kognitive ligger resultaterne højere i sproglige prøver end i handleprøverne. Dette er ikke forandret i perioden. Det er i revurderingsmaterialet fra 2008 nævnt flere gange at A skal have verbale prompts for at være nærværende under udførelsen af de forskellige opgaver i testen. I materialet fra 2010 er der ikke nævnt dette behov, men at A: *har svært ved selv at rette sin opmærksomhed mod det, der er væsentligt i testsituationen.*

I materialet fra 2008 anføres at der er observeret tics, men disse er ikke observeret i 2010, hvorfor der ikke foreligger basis for en separat tics diagnose. I 2010 at der som noget nyt observeres en del motorisk

⁵ Individuel udviklingsPlan, hvor der sættes mål for den kommende periodes træning og følges op på resultater i forhold til tidligere satte mål.

uro med hænder og fødder og at A *begynder at være mere opmærksom på sin egen utilstrækkelighed i nogle situationer og kan her være nederlagspræget.*

I materialet fra begge år er der fremhævet at A: *eventuelt kunne profitere af en tydelig visuel struktur og visuelle opskrifter.*

Videre skrives der i 2010: *Herfra er der stadig ikke bekymring i forhold til A's faglige udvikling, men der er bekymring for risikoen for følelsesmæssig frustration og følelsesmæssig forvaltning. Det anbefales, at der arbejdes i forhold til A's massive talen og spørgen ved hjælp af simple visuelle støttesystemer, der ikke er på et for højt niveau. Det anbefales at lette A's dagligdag ved at de voksne sætter rammen og tydeligt visualiserer, hvad A skal, hvornår, hvor længe, med hvem og med hvilke materialer. Det anbefales at minimere sprogbrugen kraftigt. Når der anvendes sociale historier, anbefales det, at disse er på et meget enkelt niveau og at de lukkes af, således at der ikke er mulighed for videre diskussion.*

Interviews (april 2010). Det billede, der har tegnet sig af A i de gennemførte interviews, svarer langt hen af vejen til de betragtninger, der er beskrevet i de skriftlige materialer. Alle de interviewede, moder, træningsleder, klasselærer og SFO leder har refereret til et barn, der er højt fungerende inden for spektret og kan læse og skrive, men har svært ved at arbejde med matematik og som især har problemer med sociale færdigheder. A havde en periode i seneste efterår/vinter hvor A var udadreagerende, hvilket faldt samme med alvorlige begivenheder i familien, træningsskift, hvor der var en periode på tre måneder uden egentlig træner (vikardækning) og da ny træningsleder startede op, var supervisor langtidssyg. Fra skole og SFO beskrives det som en svær periode for alle og ikke mindst for A. Alle melder dog også om, at perioden er overstået og der er en positiv udvikling på mange områder.

Ingen af de interviewede er i tvivl om at A profiterer af træning og at være en del af miljøet i klassen. Der arbejdes målrette med at skabe flere sociale fællesskaber, men det er fortsat en styret proces. Eksempelvis er træningsleder initiativtager til en madlavningsgruppe, hvor A sammen med andre børn i SFO'en laver mad.

Som nævnt er det med støtte der arbejdes med de sociale relationer. Som klasselæreren fortæller: *"På det sociale plan er det ikke den store udveksling, men det giver de andre en forståelse af, at man er forskellige og de anerkender A for at være et klogt barn."* Hun fortæller videre, at det til hendes overraskelse viste sig, at A, da et andet barn stoppede i den aldersintegrerede gruppe, A går i på skolen, skrev et brev til det barn om, at A var ked af at hun stoppede, for det havde været rigtig godt at være i fortællergruppe med hende, da de skulle lave skuespil på skolen. Det var et brev A skrev på skolen og læreren oplever brevet som udtryk for, at A profiterer af samspillet med de andre børn og også formåede at give udtryk for det.

Alle er enige om, at der fortsat kræves fuld støtte af træningsleder og hjælpetræner, da skole og SFO ellers ikke kan klare opgaven. Træningsleder vurderer A's muligheder således: *"Jeg tror godt, at A kan profitere af normalmiljøet og være i skolen indtil niende eller tiende klasse. Jeg tror ikke, A kommer til at bo for sig selv. Jeg kunne godt forestille mig at A vil bo i et bofællesskab, hvor A får noget støtte, og hvor A måske endda tager en uddannelse bagefter."*

For moderen er der heller ikke tvivl om, at det er den rigtige tilgang for A, men som hun siger så *"tror jeg godt at A kunne tåle flere støttesystemer end dem A har. Fordi A elsker dem jo. Så snart man skriver noget ned, så er A lykkelig. Men livet er jo ikke skrevet ned. Det foregår hele tiden flydende uskrevet."*

Barn B:

Barnet har diagnosen infantil autisme. B har nedsat hørelse på venstre øre.

Forældrene beskriver B på tidspunktet for diagnosen som et barn man ikke kunne komme i kontakt med og som helst lå for sig selv dagen lang.

B er på tidspunktet for seneste revurdering 9,2 år (januar 2010) og er på tidspunktet for interviews næsten 10 år (april 2010). IP er lavet i december 2009. B går i 2. klasse på en lokal skole og går endvidere i skolens SFO. B har en ældre søskende.

B har kendt egen diagnose fra umiddelbart før B startede i skole og har ifølge forældrene et meget nonchalant forholdt til sin autisme, men kan godt synes, at noget af den adfærd B tidligere havde er pinlig.

B fortsætter efter sommerferien i 3.klasse på samme skole og fortsætter i SFO. Forældrene giver udtryk for at B ikke har behov for fuld støtte længere. B giver ind i mellem udtryk for, at det er forstyrrende at skulle træne med træningsleder og ønsker også i sociale situationer at være uden støtte.

IP (december 2009) beskriver B som generelt glad og veltilpas både i skolen og derhjemme. B er færdigheds- og kompetencemæssigt flere år foran sine klassekammerater. B interesserer sig for mange forskellige ting og bruger sine interesser på en fantasifuld måde både i skolemæssige - og sociale sammenhænge. Sammenfattende beskrives målene for behandlingen for B således: *B skal følge sine klassekammerater på lige fod. Der er stor fokus på at B fortsat udvikler sine lege- og sociale færdigheder i takt med egne og andres udvikling, samt øve/udvide sine kommunikationsfærdigheder, så B bliver bedre til også at kunne forholde sig til andres præmisser. Flexibilitet og tempo er i sig selv et mål i forhold til venner og daglige gøremål i familien. Desuden skal der arbejdes på at tage højde for B's høje begavelse og de muligheder det giver fagligt.*

I revurderingsmaterialet (maj og december 2008 og januar 2010) giver beskrivelserne af B udtryk for en fortløbende positiv udvikling. B er beskrevet som et velbegavet barn, med god indlæringsevne og gode formelle færdigheder. B har et korrekt, men lidt formelt sprog i et lidt ensartet toneleje. Der er igennem de tre rapporter beskrevet at der er begrænsninger i blikkontakt, men at det er blevet bedre og mere naturligt i samtalsituationer.

I den seneste revurdering fra 2010 er det beskrevet at B fortsat har særlige tegn på autisme, men i lettere grad. Der beskrives videre: *at B er i god udvikling og følger sin udviklingstakt. Der ses særdeles gode formelle sproglige kompetencer og regnefærdigheder. Der ses god udvikling med hensyn til at uddrage meningsindhold i sekvenser, men med et langsomt forarbejdningstempo. Der ses desuden langsom forarbejdningshastighed og latenzid ved samtale og skift i fokus.*

På det sociale område beskrives B's udvikling således: *B er accepteret i klassen og vil gerne den sociale kontakt, men på sin egen måde. B følger gruppen og indgår sammen med andre i et fællesskab. B er blevet mere markeret i sociale sammenhænge, kommer med idéer og kan være styrende. B trækker sig ikke som tidligere. B er meget regelholdende. Vil dog indgå kompromis og er mere fleksibel, når B leger i en gruppe.*

Interviews (april 2010). Det billede der er tegnet her af B blev kun understøttet i de gennemførte interviews. B må siges at have et meget stort udbytte af indsatsen og af integrationen i normalmiljøet. For forældrene er der kun positive oplevelser, der kommer frem i interviewet. Det har for familien gjort en meget stor forskel i dagligdagen, hvor også B's søskende har oplevet, at der er opstået et reelt søskendeforhold.

Flexibiliteten og spejlingen i normalmiljøet er vigtig for familien og især flexibiliteten er også nævnt både i revurderingsmaterialet og i B's IP, som en kompetence B magter bedre nu. Forældrene beskriver

det således: *"Det er også på grund af den store fleksibilitet der er i denne metode, over for det "normale" samfund. Altså at B lærer at være fleksibel i forhold til forskellige situationer. B lærte for eksempel hurtigt at det var ok at sidde på forskellige stole. B oplever at verden ikke falder sammen, selvom alting ikke er forudsigeligt. Hvis B var i et specialmiljø, hvor alle andre også havde autisme, ville B jo spejle sig i deres adfærd og blive bekræftet i den måde at agere på. Vi tør slet ikke tænke på, hvordan B så havde været nu."*

B's klasselærer beskriver B som et spændende og fantasifuldt barn og mange i klassen ser op til B. Hverken lærer eller træningsleder stiller spørgsmålstejn ved, at det er det rigtige for B at være en del af normalmiljøet i klassen. B er anderledes, men giver de andre børn en bedre forståelse af mangfoldighed.

Hvordan fremtiden ser ud kan jo være svært at spå om, men træningsleder kan godt have sine bekymringer om, hvordan det vil være socialt i teenageårene: *"Jeg tænker nogle gange på teenageårene, når B kommer op og får hormonerne i kroppen, B vil sikkert ikke kunne følge med de andre socialt. Der kan B nok også blive lidt alene."*

B's lærer er dog positiv om B's fremtid: *"Om B kan undgå specialklasse i gymnasiet er svært at sige, men jeg kunne godt se B som forsker i fremtiden. Tror egentlig godt B kan få kæreste og blive gift i fremtiden. B skal nok klare at gøre folkeskolen færdig på skolen her. Ved ikke om B kan klare det helt uden træningsleder. Det kan godt være en støtteperson på klassen, som kan tage affære hvis det er nødvendigt."*

Barn C:

Barnet har diagnoserne infantil autisme. Komorbiditet: lettere mental retardering med ringe påvirkning på adfærd og tic uden specifikation.

Er i medikamentel behandling for tics (siden påsken 09). C har været med i diætprojekt under Center for Autism og følger fortsat diæt hos moderen.

C er på tidspunktet for seneste revurdering 11år (januar 2010) og er på tidspunktet for interviews 11,4 år (april 2010). IP er lavet i oktober 2009. C går i 3. klasse på en lokal skole og går endvidere i skolens SFO. C har tre søskende. Forældrene er skilt.

C kender egen diagnose og er optaget af det at være anderledes og hvilke andre handicaps andre har.

C fortsætter efter sommerferien i 4. klasse på samme skole

IP (oktober 2009) beskriver C som meget kærlig og høflig, hvilket bevirker at C begår sig godt blandt andre, er afholdt af klassekammeraterne og opfattes som en god kammerat. Fagligt ligger C lidt over middel i dansk, men læseforståelsen mangler, hvis teksten bliver for indviklet. C er god til musik og deltager på lige vilkår med de andre elever. C er glad for det meste idræt, men har svært ved holdspil. C har endvidere svært ved matematik, hvorfor det skal læres udenad. C er forholdsvis fleksibel og klarer fint, hvis der er vikar i klassen, men spørger måske ind til, hvad der så skal ske.

C har en tendens til vinterdepression og kan der virke træt og uoplagt.

I revurderingsmaterialet (januar 2010) beskrives C som imødekommende og samarbejdsvillig. Der er nogen motorisk uro, men C er ikke omkringfarende og bliver siddende når dette forventes. C afledes af auditive stimuli, kommentere disse og bruger sproget meget. C kan dog arbejde over tid uden at miste opgaveindhold eller fokus, selvom C eventuelt afbrydes af stimuli eller egne tics undervejs. Det har været til vurdering, hvorvidt C har opmærksomhedsforstyrrelse, men det er foreløbig konkluderet, at der ikke er grundlag for nogen diagnose.

Interviews (april 2010). Beskrivelsen af C i ovenstående er genkendeligt i de gennemførte interviews. Det tyder på at der, siden IP blev lavet, har været en fortsat positiv udvikling både på det akademiske og sociale niveau. C har således været med klassen på lejrskole i foråret 2010, hvor C valgte at sove sammen med kammeraterne uden træningsleder. Træningsleder sov i en andet lokale i lejren. Det var C der insisterede på at ville være med på lige fod med de andre og det forløb uden problemer. Klasselæreren fortæller videre at: *"Det der sker nu, på det sociale område for C i klassen, peger i en positiv retning. Det er som om C forstår lidt mere. C er blevet klar over, at det er godt for C selv. Det er ikke sådan at det bare er mekanisk. C synes det er dejligt at have den der kontakt med de andre børn."*

At C er inde i en positiv udvikling understøttes også af træningsleders oplevelse af ikke at skulle være tæt på C hele tiden i klasseundervisningen og at der kun i lille omfang arbejdes med 1:1 træning. I musik er træningsleder slet ikke med og en gang fortalte hun C, at hun havde et ærinde udenfor skolen, men det reagerede C negativt på, fordi det var vigtigt for C, at træningsleder var til stede på skolen, hvis C fik brug for støtte.

C's forældre er klar over, at det på et tidspunkt kan blive svært for C at følge med, hvilket primært skyldes C's tillægsdiagnose med en let retardering. *"Der kan man så sige, at C kan fint følge med et stykke tid endnu. Og så har vi træningsleder med. Det er klar det bliver sværere, jo mere abstrakt det bliver. Jeg tror, man siger, femte/sjette klasse, der begynder der at kræves ret meget abstrakt tænkning. Der vil det nok blive svært. Men der kan man så sige den læring, der ligger helt frem til femte/sjette klasse, den er uvurderlig for hele C's formning som menneske."* C's klasselærer har de samme overvejelser omkring, hvor længe C kan være med på det abstraktionsniveau det kræver fremadrettet, men læreren vil ikke udelukke, at det kan være muligt for C at gennemføre et helt folkeskoleforløb, i lyset af den positive udvikling, hun oplever, C aktuelt er i.

Da C i sin tid fik diagnosen var forældrene usikre på, hvad de turde håbe på for C's fremtid. Dengang var de bange for, at det på sigt ville betyde døgnanbringelse for C, men nu er deres tro på, at C vil kunne klare sig i et bofællesskab eller i en opgang med pædagogisk støtte.

Barn D:

Barnet har diagnosen atypisk autisme (diagnosen først stillet da D var ca.6 år)

D er på tidspunktet for seneste revurdering 10,1 år (november 2009) og er på tidspunktet for interviews 10,7 år (april 2010). IP er lavet i 2009. D går i 3. klasse på skole med erfaring i at enkeltintegrere elever med handicaps og går endvidere i skolens SFO. Forældrene har valgt selv at følge D i skole og forventer at D inden så længe lærer at tage offentlig transport alene til skole. D har en ældre søskende.

D har kendt sin diagnose siden 2008 og har fået en forståelse og bevidsthed omkring det og vil gerne fortælle om det til andre.

D fortsætter efter sommerferien i 4. klasse på samme skole

IP (2009): D beskrives som venlig, kærlig, høflig og smilende og begår sig fint blandt andre. D er afholdt blandt klassekammerater. D er lidt langsom, hvilket bevirker at D er senere klar til firkvarter, hvilket gør at D ikke altid når at få lavet en legeaftale til frikvarteret. D har dog flere bedstevenner i klassen. D deltager i alle timer på lige fod med de andre i klasse og er tryk bare D ved, at der er mulighed for at få støtte, hvis der er behov for det. D klarer sig godt i alle fag, både de akademiske og musiske fag og ligger middel i klassen. D trives også godt i skolens SFO.

Revurderingsmaterialet (juni 2008 og november 2009). Ved vurderingen i 2008 beskrives D som havende en skæv udviklingsprofil med gode handle-mæssige færdigheder, mens de sproglige færdigheder ikke er alderssvarende. Det er også beskrevet at D har daglig 1:1 træning i 1, 25 timer om dagen. Det

tegnede billede er at D trives godt i skolen og er i en positiv udvikling, men stadig har behov for støtte til at udvikle sig kognitivt, fagligt og socialt.

I vurderingen fra 2009 er der tydelige fremskridt at spore. D's færdighedsniveau beskrives som svarende til nedre ende af normalområdet, men hvor der stadig er bedste færdigheder på det handlemæssige område, men har dog et flydende talesprog og kan formidle om oplevelser og følelser. D trives fortsat i skolen, men der er ved at ske et skifte i det kammeratlige samvær fra at være legebaseret til at være mere samtalebaseret, hvilket der er opmærksomhed på fra staben omkring D.

Interviews (april 2010). Der har været uregelmæssigheder i forbindelse med langvarig sygdom for træningsleder og efterfølgende ansættelse på fleksvilkår, hvilket har bevirket, at D ikke har fået og stadig ikke får de støttetimer der er tilkendt D. Derfor er der ikke støtte på hele tiden, så dansktimerne gennemføres uden støtte. Det fungerer fordi det er D's yndlingsfag og D har et godt forhold til dansklæreren, som også er meget struktureret i sin undervisning. På trods af den manglende støtte er der store fremskridt for D i skolen både fagligt og socialt.

Udviklingen er ud over hvad forældrene havde turdet håbe på, da D første gang fik diagnosen. Dengang var der inden der fortalte dem, at D befandt sig i den lettere ende af diagnosen. Så glæden over D's udvikling er naturligvis stor *"Jamen der er udvikling over forventning på stort set alle områder, forstået på den måde, at det rent faglige havde vi en forventning om, at det bliver svært. Jeg selv gik rundt og tænkte, at jamen lærer D at læse, og fagligt set er D nu fuldt på omgangshøjde med det store midterfelt. Socialt, jamen jeg havde faktisk ingen.. jeg havde måske forhåbninger om, men jeg havde ingen forventninger om, at D ville have kammerater og komme hjem til kammerater og have kammerater med hjemme, og det har D. Den udveksling, jeg kan se, D har med sine kammerater, den måde D klarer sig på, det er meget mere, end jeg havde troet. Og det er jo ikke noget, jeg kan dokumentere, men den måde, der er blevet arbejdet, der er blevet taget forskellige fokusområder ud, og sagt, at det her trænger til en ordentlig tur, og så har vi arbejdet på det, og så har man i den følgende periode kunnet se, at det hjælper."*

Det er ikke kun forældrene der er overbeviste om at tilgangen har været god for D og at integrationen i normalmiljøet er vigtigt. D's klasselærer påpeger, at D meget hurtig imiterer andre, hvis en eksempelvis hænger hen over bordet, så gør D det også. Så selvom D klarer sig godt og kan deltage i dansktimer uden støtte, så har D stadig behov for støtte i de andre fag, for ikke at falde fra. *"D kan ikke klare sig uden støtte, men den behøver måske ikke være der konstant. Måske lidt mere afslappet. Der behøver ikke være en person, der udelukkende er på D, men en form for støttelærer i en klasse, der også gjorde andre ting for andre børn."*

Det er tydeligt at træningsleders indsats har båret frugt. D er i perioder meget optaget af bestemte emner og taler gerne om det. Det bliver for meget for mange af børnene, hvorfor træningsleder har arbejdet bevidst med at lære D at forstå, når det bliver trættende for andre og at D derfor skal lære at fornemme det, før det bliver for meget. Træningsleder har også lært de andre i klassen at sige fra.

Med støtte forventer læreren at D vil kunne gennemføre folkeskolen. Forældrenes forventninger til D's fremtid er: *"Jamen han skal gøre sin skole færdig, og han skal også have en uddannelse, og han skal også ud at bo selv. Han skal flytte hjemmefra ligesom alle andre. Så må tiden vise, om han har brug for en eller anden støtteperson, som hjælper ham lidt engang imellem, eller om han ikke har. Han skal have sig et liv, han skal have sig et arbejde, blive ved med at have venner. Jamen det er sjovt, fordi her er vi jo i virkeligheden inde ved kernen af det, som var vores store bekymring og sorg i starten, netop fordi det er et psykisk handicap, det her. Fordi, vi kunne jo godt se de ting. Vi læste, at risikoen for social eksklusion var meget, meget større for D, og der kommer der lige pludseligt sådan nogle meget, meget tunge ting ind på banen. Altså ensomhed. Der er jo ingen forældre, der kan udholde tanken om, at deres barn skulle blive ensomt. Og sådan noget helt banalt som at få lov til at opleve kærligheden, ligesom vi andre har gjort."*

Barn E:

Barnet har diagnoserne infantil autisme. Komorbiditet: mental retardering, middel med ringe påvirkning af adfærd. E benytter briller med en styrke mellem 6 og 7.

E er på tidspunktet for seneste revurdering 6,4 år (oktober 2009) og er på tidspunktet for interviews næsten 7 år (april 2010). IP er lavet i november 2009. E går i en lokal børnehave.

E's forældre beskriver E som nærmest umulig at komme i kontakt med på tidspunktet, hvor diagnosen blev stillet. Mødte den ene forældre, med E i klapvognen, den anden forældre på gaden, viste E ingen tegn på genkendelse.

Forældrene har valgt at E efter sommerferien skal starte op i en specialklasse på en kommuneskole.

IP (november2009): D beskrives som et glad og charmerende barn, der er tryk ved de andre børn og voksne i børnehaven og er nysgerrig overfor nye børn og voksne. E er modtagelig overfor instruktion og hjælp og accepter træningsleder og hjælpetræneres vurderinger i forskellige situationer. E er fleksibel og deltager i mange fællesaktiviteter i børnehaven, eksempelvis ture ud af huset, hvilket E profiterer meget af. E er musikalsk og derfor også meget glad for musik og sang. E har opmærksomheds- og koncentrationsvanskeligheder, hvilket vanskeliggør læring generelt, sociale færdigheder og leg med andre børn. E sprogudvikling er langsom, men E vil gerne udtrykke sig verbalt, hvorfor der arbejdes målrettet med at udvikle E's ordforråd.

De andre børn i børnehaven vil gerne træne sammen med E og der er hver dag mange, der uopfordret siger de gerne vil deltage. E vil gerne lege med andre børn, men bliver nemt iagttagende. E leger mest lege der udspringer af E's hverdag. *Det er tydeligt, at når E er interesseret og motiveret for at lege noget, går indlæringen meget, meget hurtigt. Det gælder altså for trænere og forældre om at fange E, hvor E er motiveret for at lege og udbygge dette på en måde, der er meningsfuld for E.*

E tager på rejse med familien og kan fint rejse med både tog, fly, bil og bus.

Revurderingsmaterialet (2007,2008 og oktober 2009). Ved vurdering i 2007 beskrives der, at E trænes i at indgå i en større børnegruppe. E kan følge med i kendte børnesange og kan køre på cykel og andre køretøjer. E henvender sig med navn til kendte børn og voksne. E udvikler sig, men i en udviklingstakt, der svarer til halv levealder. E har sparsom blikkontakt og har et sprogfunktionsniveau, hvor der primært bruges enkelte ord, men kan danne sætninger.

I 2008 vurderingen står der: *virker mindre i sit eget i forhold til tidligere, er mere opmærksom på voksne, viser ansigtsudtryk, benytter smil og aktivt kommunikerende sætninger og ord, E har lært. E er mere fokuseret i samvær og reagerer helt selvfølgelig på eget navn nu.* E arbejder mere selvstændigt med opgaver. Der er fortsat sparsom blikkontakt og sprogligt ligger E en smule højere end året før.

I 2009 agerer E relevant på træners udspil og kommunikerer mere med træner end med observatør. E har brug for intensiv støtte især i større sociale sammenhænge. Sprogligt har E en række ord og sætninger, synger med på vers og kan sige rim og remser med klar melodisk stemme. Færdighedsniveauet er fortsat lavt for alderen. Der er stadig sparsom blikkontakt.

Interviews (april 2010): I de gennemførte interviews med forældre, træningsleder, stuepædagog og institutionsleder beskrives E som et barn, der har udviklet sig meget i de år E har været i institutionen (siden 2005 i ABA). Træningsleder beskriver sit arbejde som meget spændende og udfordrende. Udgangspunktet den gang var to lyde som E havde og som der skulle arbejdes ud fra. Ingen af de interviewede er i tvivl om, at E har profiteret af tilgangen og som træningsleder udtrykker det: *"Jeg har*

sådan et skrækscenarie. Hvor pokker ville E være i dag uden ABA, ville E have et sprog? Ville E kunne komme i kontakt med folk? Det tror jeg ikke E ville. Så noget af det væsentligste vi har gjort for E, det er, at vi har givet E evnen til at kommunikere sine behov og dele sine oplevelser, på det niveau E nu kan."

Forældrene oplevede at det eneste E reagerede på var lyde, hvorfor de også havde svært ved at se E i en behandlingstilgang der arbejdede med mere visuelle virkemidler, også fordi E har et meget dårligt syn. *"Næsten alle, eller utroligt mange, som vi har mødt, som er i systemet, som enten ikke har set E eller har set E én eller to gange i fem minutter, de kan ikke lade være med at snakke om, hvor visuel E er. Og for mig at se, så er det sådan et eksempel på, at i praksis er der mange, der tager for meget udgangspunkt i en relativt stereotyp forestilling af, hvad autisme er, i stedet for at tage udgangspunkt i det barn, og hvad det rent faktisk er, fordi spektret jo er stort."*

De interviewede siger samstemmende at det virker til at have været den helt rigtige tilgang overfor E og der er sket store forandringer i de år E har været i daginstitutionen. Alle bakker også op om forældrenes beslutning med hensyn til skolevalg. Forældrene har truffet valget om, at E kommer i en specialklasse på en folkeskole, da de ønsker at fortsætte efter ABA principper og dermed også håber på det bliver muligt for E at være med i fællessamlinger med normalt fungerende børn på skolen og eventuelt i musik, som E er glad for. Det er absolut et tilvalg for forældrene og også en erkendelse af, at E ikke vil kunne profitere af at indgå i en normalklasse med støtte, da E på grund af retardering er for langt under jævnaldrenes niveau.

Fremtidsudsigterne for E er nok en døgninstitutionsplads når E bliver voksen, mener forældrene, men de er også overbeviste om, at på grund af den behandlingstilgang, de har valgt, vil det vare mange år, før det bliver aktuelt.

Barn F:

Barnet har diagnoserne infantil autisme. Komorbiditet: mental retardering, af middelsvær grad. F er tågænger og har hypermobile led.

F er på tidspunktet for seneste revurdering 7,10 år (november 2009) og er på tidspunktet for interviews 8,2 år (april 2010). IP er lavet i oktober 2009. F går i 0.klasse på lokal skole og i skolens SFO. F har to søskende.

F's forældre beskriver at F ikke havde noget sprog inden de gik i gang med ABA metoden(4år). Inden havde F været i forskellige tilbud, hvor der dels var arbejdet med Marte Meo og TEACCH.

F starter efter sommerferien op i 1. klasse på samme skole.

IP (oktober2009). F er glad, rolig og i god trivsel. F har humor og kan godt lide, at der laves sjov og F har meget fantasi som afspejles i F's lege. F er glad for at træne og kan tal og bogstaver. F er god til at lege med sig selv i kort eller lang tid og er meget glad for at lege med Lego. F er god til uopfordret at imitere andre og ser, hvad de andre børn gør på klassen og gør det samme. F har vanskeligheder på det sociale område og i forhold til kommunikation. Forstår det meste direkte henvendelse, men har svært ved at fange en kollektiv meddelelse. F har et stort ordforråd, taler i korte sætninger og har en speciel udtale og formulere sig ofte ikke korrekt. Responderer bedst i forhold til kendte voksne og børn.

Revurderingsmaterialet (oktober 2008 og november2009). I revurderingen fra 2008 beskrives F som glad og kan selv tage tøj af og på, samt selv hente sine ting og aktivt bede om hjælp. F har dog en generel forsinket kognitiv udvikling og fin- og grovmotorisk er F ikke alderssvarende. Der er sket en positiv udvikling med F's sprog og kommunikation og F har udviklet et større ordforråd. F er glad for træning og er blevet mere tryk ved at være i fællesrummet med de andre børn i børnehaven.

I 2009 beskrives F's udvikling med forbedringer på ikke sproglige kompetencer, men en stagnation af det sproglige niveau. F er blevet bedre til at opfatte og generalisere visse konkrete principper, har en forbedret bearbejdningshastighed og er blevet bedre til at holde sig selv i gang, når F løser opgaver. Det generelle funktionsniveau er vurderet til at svinge fra en forsinkelse på ca. fem år til på andre områder at være knap alderssvarende. F deltager i klassens arbejde med stærk støtte af træner og hjulpet af, at børnehaveklasselæreren er god til at skabe ro og tydelighed i forhold til aktiviteterne på klassen. F har formel og arrangeret kontakt med de andre børn i klassen.

Interviews (april 2010): Forældrene valgte at flytte til Århus Kommune for at deres barn fik mulighed for at være i et ABA tilbud. Der hvor de kom fra, havde F allerede været i forskellig andre behandlingstilbud, men forældrene følte ikke, at det havde den effekt de ønskede. *"Da F var i den specialinstitution, hvor der var TEACCH tavler, så lukkede F sig inde i det, og sugede sig ind i det. F søger ikke selv ud i nogen udfordringer. Men lige så snart, vi begyndte med ABA, gik det egentlig ret hurtigt med det, da vi begyndte at udfordre F. Da vi trænede i starten var F selvfølgelig lidt træt, men F åbnede jo op. Det var rent faktisk et boost af en anden verden og det sagde os jo alt om, at når man siger det der med, at vi prøver at lære F, hvad verden er, så er det jo altid på F's præmisser. F skal være tryk. Det gør, at F lige pludselig kan lære nye ting. Det giver en læringsplatform, som vi slet ikke havde i det andet. Nu er vi et andet sted her efter fire år, hvor man kan sige, at nu begynder der selvfølgelig at være nogle ting pga. F's alder, som gør, at vi skal skærme F, fordi F får nogle andre udfordringer med alderen. Men i starten var der ingen tvivl om, at vi ville ikke ind i det der pudemiljø, hvor det er omsorg, der står i højsæde, fordi vi også synes, at man bliver ved med den fordom, at hvis man udfordrer på læringen, så er det ikke omsorg, men det er simpelthen ikke rigtigt."*

Forældrene vurderer at den sproglige udvikling for F er helt afgørende for F's adfærd. Tidligere var F udadreagerende i forhold til søskende, men F's evne til at formidle sig sprogligt har helt fjernet den adfærd. Forholdet til F's søskende er derfor også blevet meget bedre.

F er glad for træning og glad for at skulle i skole hver dag. F har brug for struktur på dagen, så derfor bliver dagsprogrammet skrevet op på tavlen hver dag i skolen og det kan F aflæse. Børnehaveklasselæreren siger, at det fungerer fint, men at F reagere på, når der laves om på det planlagte. Det generer F, men læreren mener det er vigtigt for miljøet i klassen, at der også kan arbejdes spontant ind imellem. Det er en forudsætning for at F kan være i klassen.

Det vurderes af både forældre, træningsleder, lærer og SFO pædagog at F profiterer meget af at være i normalmiljøet i børnehaveklassen og det vurderes også at F fint kan være med i 1. og 2. klasse, men så begynder flere af de interviewede at stille spørgsmål ved, om afstanden bliver for stor, til de børn F er i blandt. Lige nu går meget af tiden i klassen på 1:1 træning og F holder meget af træningen, men bliver også trukket ud af sammenhængen. Udbyttet er heller ikke beskrevet som et socialt udbytte forstået på den måde, at F knytter sociale kontakter. F har klart et gruppetilhørsforhold og profiterer af at aflæse de andres adfærd, eksempelvis når de andre finder madpakken frem, så finder F også sin frem. Så der er en spejling og der er det uden tvivl en mere givende spejling for ham, at det er i børn med normaladfærd, end i børn med specialadfærd. Forældrene beskriver F som et barn der har ca. 50 % kapacitet, så derfor drejer det sig om at vurdere, hvad denne kapacitet skal bruges på. F kommer ikke til at kunne læse og regne på niveau med andre børn, men det er heller ikke det succesparameter der er sat op for F. På et tidspunkt skal F videre i et andet tilbud og der vil familien gerne, at det kan blive en ABA klasse på en folkeskole, men det er endnu ikke udviklet i Århus.

Fremtiden vil nok være, at F flytte ind i et botilbud, men det er først når F er meget ældre og eventuelt først som voksen. Inden da vil der blive behov for aflastning, hvilket jo også er en tilvænning for alle parter i, at F en dag ikke skal bo hjemme længere. Ellers forestiller forældrene sig, at F kan have en arbejdsfunktion på beskyttede vilkår og på den måde stadig kunne have oplevelsen af at bidrage positivt til det omgivende samfund.

Barn G:

Barnet har diagnoserne atypisk autisme. Komorbiditet: lettere mental retardering med ringe påvirkning af adfærd, sprogudtryksforstyrrelse/ekspressiv dysfasi, andre adfærdsmæssige og emotionelle forstyrrelser og høretab uden specifikation, tilstand med eksternt høreapparat

G er på tidspunktet for seneste revurdering 8,7 år (november 2009) og er på tidspunktet for interviews 9,1 år (april 2010). IP er lavet i oktober 2009. G går i 1. klasse på lokal skole og går endvidere i skolens SFO. G har en ældre søskende.

Ifølge notat fra undersøgelse hos speciallæge i neurologi fra 2003 (udleveret af forældrene), hvor G er knap to år, beskrives G aldersvarende grov- og finmotorisk, dårlig øje- og kropskontakt, reagerer ikke altid på eget navn og iagttager andre, men imiterer ikke. G lukker af og forældrene må indrette dagligdagen efter G's behov for at undgå, det hele ender i én stor konflikt.

G fortsætter efter sommerferien i 2. klasse på samme skole

IP (oktober2009). G beskrives som glad med let til smil. G er generelt positiv og åben overfor udfordringer. G har ikke speciel brug for struktur og er god til forskellige skift og impulsive aktiviteter. G er meget social og forstærkes af socialt samspil med andre børn og motiveres af det. G er selvhjulpne med påklædning og personlig hygiejne. G er kravafvisende, har sproglige udfordringer med udtale og bliver derfor ofte misforstået. G er i god udvikling og følger på mange områder de mål, der er sat i forhold til skole og SFO. De områder der er svære for G, arbejdes der intensivt med.

Revurderingsmaterialet (maj2008, januar og november 2009). Ved vurderingen i 2008 beskrives G som glad og imødekommende. G's opmærksomhed er svingende og G har svært ved at planlægge og strukturere en opgave selv, hvis der er flere elementer at forholde sig til. G har brug for sproglig eller visuel guidning. Sprogligt er der G har de bedste ressourcer med hensyn til konkret sprogopfattelse og -forståelse. G har udtalevanskeligheder. G har svingende blikkontakt. G trives i børnehaven og udvikler sig, men følger egen udviklingskurve.

I januar 2009 beskrives G som glad for skolen og indgår fint i den børnegruppe G er en del af. G er blevet bedre til at holde fokus og skifte opmærksomhed. G's udviklingsprofil er stadig skæv og er generelt ikke aldersvarende. G har bedste færdigheder på det handlemæssige område og har de største vanskeligheder med hensyn til sprog. Vanskeligheder ved udtale, sætningskonstruktion, forklaringer af ord og sammenhænge og med hensyn til abstrakt sprog. G har svingende koordineret blikkontakt.

Senere i november 2009 beskrives at G går i 1. klasse, hvor der er mange elever, hvorfor det er sværere for G at koncentrere sig. I træningsrummet er der ingen problemer med koncentration. G fungerer stadig godt i klassen i kraft af støtten fra træningsleder. G's talesprog er lidt ubehjælpomt. G bruger mest korte sætninger. G's sprog er bedst når der tales om konkrete emner, der har G's interesse. G's brug af koordineret blikkontakt er ofte fraværende. G har de bedste ressourcer med hensyn til konkrete sproglige færdigheder og med hensyn til enkle, overskuelige og konkrete visuelle opgaver. G har stadig udtalevanskeligheder. Der ses i forhold til tidligere testning mere jævne præstationer i handledelen og den sproglige del.

Interviews (april 2010): I de gennemførte interviews med forældre, træningsleder, klasselærer og skoleleder er der samstemmende tegnet et billede af G som socialt velfungerende og glad for at gå i skole og som især nyder det sociale liv, der udspiller sig omkring skolen og SFO'en. Arbejdet med de akademiske færdigheder er mere en udfordring og G er ikke af sig selv motiveret til at lære at læse og regn, men har gennem træning fået lært de basale færdigheder. Som forældrene fortæller, så tvivler de meget på at G ville have lært det, hvis ikke der var arbejdet systematisk med indlæringen med hjælp af forstærkere: "Man kan sige, at en del af diagnosen er det at være kravafvisende. Der har vi et barn der

lever op til det. Da vi gik i gang – da G var fem – var vi ikke gået i gang der, så havde vi aldrig nået det her. G var massiv kravafvisende og det er G til dels stadig. Nu har vi bare fået nogle redskaber og teknikker til at tackle det og det er i sig selv en tilfredsstillelse. Så det er jo det, at G rent faktisk har lært at læse. Så den er der, det er bare spørgsmålet om at finde ting som motiverer G for det, som så er nogle kunstige forstærkere, vi sætter op. Hvis G ingen præferencer har for at lære at læse, så er det jo udmærket for os at præferencen så bliver, at så kan du få lov til at sidde og spille et eller andet spil om lidt, hvis du bare tygger dig igennem de her sætninger. Det er jo en del af teknikken kan man sige.”

G bruger høreapparater og som forældrene fortæller, har det været svært at få justeret dem ind så det kompenserer rigtigt, da det har været svært at gennemføre normale høretests. Det var først, da der i slutningen af 0.klasse, blev lavet en hjernestammeaudiometri, at der kom en plausibel måling og der viste et behov for en justering af høreapparaterne fra 50 til næsten 80 DB. Det har uden tvivl haft stor betydning for G's sproglige udvikling, at G reelt ikke har kunnet høre nuancer i sproget. Dette afspejles også i vurderingerne foretaget på BUC, hvor det i den seneste revurdering skrives at G har *de bedste ressourcer med hensyn til konkrete sproglige færdigheder*, men hvor der tidligere er i 2009 er beskrevet som at G *har de største vanskeligheder med hensyn til sprog* og hvor der i 2008 beskrives at *sprogligt er der G har de bedste ressourcer*. Beskrivelsen af G's besvær med udtale bør også ses i forhold til den dårlige hørelse.

Hos de interviewede er der ingen, der er i tvivl om at G profiterer af behandlingstilgangen. Det er også en entydig vurdering af, at G har behov for den støtte der er tildelt, men træningsleder oplever at G ikke er afhængig af, at han er tæt på G hele tiden. På den måde kan træningsleder også fint hjælpe andre i klassen, hvis det er nødvendigt.

Alle siger også samstemmende, at G naturligvis skiller sig ud og det er accepteret i klassen, blandt forældrene til de andre børn og skolen generelt. Forældrene gør meget for at fortælle om G og ABA til andre og den åbenhed vurderes både af repræsentanterne fra skolen og af træningsleder som vigtig for andres forståelse og betyder endvidere, at andre tør spørge ind til G og tale om det. G er blevet mere rolig i projektperioden og det er uvurderligt for familielivet, siger forældrene. Det har også haft stor betydning i forhold til familiens andet barn, at G ikke fylder det hele og alt ikke længere skal planlægges efter G's behov.

Forældrene drømmer om, at G senere i livet kan udføre et stykke 'praktisk' arbejde og på den måde, stadig kunne være en del af og bidrage til samfundet. Træningsleder vurderer at G måske kan være med i skolen op til 5. klasse og derefter vil have for svært ved af følge med. Lige nu vurderes G til at ligge middel i klassens niveau. Og som træningslederen udtrykker det: *”Men jeg synes da, at man skal give barnet chancen. .. Jeg synes ikke man skal normalisere, jeg synes man skal optimere. Det at G får noget selvhjulpethed. Det er vigtigt for barnet, det er også vigtigt for forældrene og for andre forældre, der får et barn med autisme, der skal vi have succeshistorierne. Hvis nu G forsætter i ABA, jamen så kommer G rigtig langt, og G er allerede kommet rigtig langt.”*

Barn H:

Barnet har diagnoserne infantil autisme. Komorbiditet: lettere mental retardering, ringe påvirkning af adfærd

H er på tidspunktet for seneste revurdering 6,6 år (november 2009) og er på tidspunktet for interviews næsten 7 år (april 2010). IP er lavet i november 2009. H går i H-børnehave. H har en ældre søskende.

H's forældre beskriver at H som helt lille sad på gulvet og rokkede frem og tilbage og kunne gøre det i rigtig lang tid, hvis ikke H blev forstyrret. H havde ikke noget sprog og lukkede sig fuldstændig inde i sig selv. H har tilknytningsforstyrrelser og har haft store vanskeligheder ved at indtage føde og væske fordi

H har taktile forstyrrelse omkring munden. Der er desuden taktile forstyrrelser omkring hænder og fødder.

H har også gået til mund motorisk træning (BUR), er i musik-/motorikgruppe under BUR og tilknyttet privatklinik vedrørende samsyn og indlæring, som integreres i ABA.

H starter efter sommerferien op i O. klasse på lokal skole.

IP (oktober 2009). H beskrives som generel tryk og glad for børnehaven og trives også med træning. H er oftest smilende og glad og møder derfor også positiv respons og har gode relationer til de fleste børn i børnehaven. H er selvstændig og har vilje til at lære, når H er motiveret. H er glad for at synge og har gehør. H er næsten selvhjulpnen i spisesituationer, ved toiletbesøg og af- og påklædning. Dagsformen kan svinge og nogle dage er der behov for mere 1:1 træning i forbindelse med nye ting og situationer. H viser angst i forbindelse med bestemte lyde (elpisker, vinkelsliber, motorcykel) og er bange for håndværkere. For at arbejde med H's angst er der startet lydterapi og der er opdaget at H heller ikke har samsyn, hvorfor der arbejdes både med øvelser til stimulering af syn og hørelse. Mundmotorisk træning fortsættes med tyggeøvelser er reduceret til at foregå i spisesituationer, men tungeøvelser fortsættes dagligt.

Revurderingsmaterialet (maj og november 2008 og november 2009) Ved revurdering maj 2008 beskrives at H trives med træning, forstår ord og kan agere relevant. H har tendens til at blive fjern og lave egne ritualer, hvis H ikke er i aktivitet. H har spiseproblemer og spiser grød med hjælp. Der er behov for at arbejde med generaliseringer, da H stadig ikke kan overføre færdigheder fra strukturerede indlæringsituationer til andre situationer. Det kan være relevant at anvende visuel støtte.

Ved revurdering november 2008 beskrives at H trives og udvikles i det miljø H er i. Der er sket store fremskridt i forhold til spiseproblemerne, hvor H nu tør spise mere, men stadig har det svært med at drikke. Der er sket en fin udvikling med hensyn til ekspressivt sprog. H svarer korrekt på spørgsmål der er trænet, men har behov for, at der fortsat arbejdes med generalisering.

I november 2009 beskrives H som glad og aktiv og der ses udvikling med hensyn til øget selvstændighed i børnehaven. Sprogligt er der udvikling med hensyn til opbygning af sætninger og mere kommentering og verbal henvendelse. Der er fortsat vanskeligheder med kommunikation og gensidig social interaktion. Der er ikke kommentarer i forhold til spiseproblemer. Fra musikerapeuten fremhæves, at H har nemmere ved at indgå i en mindre gruppe med andre børn end tidligere.

Interviews (april 2010). I de gennemførte interviews med forældre, træningsleder, stuepædagog og institutionsleder er der enighed om, at der i det seneste tid er sket en meget stor positiv udvikling med H. Fra at have været meget afhængig af guidning tager H nu selv initiativ. Som forældrene beskriver det: *"Vi er gået fra at tvivle på, at H nogensinde ville få et ordentligt talesprog. Til nu at bede H om at holde mund. Og vi er gået fra, at H sidste sommer, når H var ude på legepladsen i børnehaven, og så vidt også derhjemme, hele tiden skulle have at vide, nu kan du kravle op der. Og når du kommer ned der, så kan vi måske gynges, så skal jeg nok skubbe dig. Og kravle op på gyngen og sådan og sådan. Til at H nu ude i børnehaven, her de sidste fjorten dage, har drønet op på klatrestativet og rutsjer ned af brandstangen. Og H hopper ned og går baglæns ned ad rutsjebanen. H ræser rundt sammen med de andre børn. Og H gør det selv. Det kan man ikke blive andet end glad over."* Hjemme har H også udviklet sig meget og er med i at lave mad og andre dagligdags aktiviteter og H's forhold til søskende er blevet et rigtigt søskendeforhold.

Der kan stadig være udsving for H, hvor dagsformen ifølge træningsleder kan have stor indflydelse på, hvor meget H kan overskue. Der arbejdes meget intenst med akademisk indlæring, som forberedelse til at H skal starte i skole efter sommerferien. H går meget op i at skulle starte i skolen, som H kender fra H's søskende, der også går på skolen. Forældrene er spændte på, hvordan det vil komme til at gå, da H også skal skifte træningsleder ved samme lejlighed. Forældrene er indstillede på, at det er afgørende for

beslutningerne om H's fortsatte integration i normalmiljøet, at H falder til i skolen. Hvis det bliver for svært for H vil forældrene forholde sig til det. De vil dog ikke ændre tilgang til H, da de er overbeviste om, at ABA tilgangen har været den rigtige for H og også for dem som forældre. *"Forældreinddragelsen, synes jeg, er ekstremt vigtig og positiv for det her projekt. Det kan godt være, at man har mange andre måder at gøre det på, eller måske mere traditionelle måder at gøre det på, der skal man helst blande sig udenom, fordi fagfolkene ved bedst, er ligesom grundholdningen. Og det kan også godt være, de gør det. Men det er trods alt vores barn. Så vi synes, det er vigtigt i hvert fald, at vi er med hele tiden. At vi så er rigtig meget med og tæt på, det, synes jeg, kun er en fordel. Også for H."*

H's problemer med at spise og drikke er stort set overstået. H spiser nu en alsidig og varieret kost og drikker også selv. Det er resultatet af en målrettet daglig træning. Forældrene fortæller at de i flere år, i perioder, har måttet tvangsfordre H og de tror at H, hvis der ikke var blevet trænet målrettet med det, stadig kun ville spise babykos.

Ellers vurderes det samlet at H især har rykket sig på det sociale område og har nu bedstevenner. Stuepædagogen fremhæver også, at det tyder på at H profiterer mere af at være i normalmiljøet end de egentlig lægger mærke til i hverdagen. Det ses, af den fart der er på med H's udvikling aktuelt, hvor meget af det øvede i træningen nu generaliseres. I daginstitutionen er de også spændte på, hvordan det vil gå H i skolen, men udviklingsmæssigt virker det til at være et godt tidspunkt. Spørgsmålet er om H hurtig vil føle sig tryk i de nye omgivelser. Der er det en fordel for H, at H kender skolen, da H ofte har været der i forbindelse med arrangementer i søskendes klasse. Men det er også afhængig af, at der fortsat er den samme støtte til H og at det hurtigt kommer til at fungere med en ny træningsleder.

Hvordan H på sigt vil udvikle sig er svært for alle at spå om. Forældrene tager et år af gangen, men har håb om, at H på et tidspunkt kan klare sig selv. Men de er også klar over, at der vil være behov for støtte lang tid frem, men håber at støtten kan fades ud. Deres mål for H er at H skal flytte sig så langt som H kan, med de ressourcer der er nødvendige, men heller ikke mere end nødvendigt.

3.2 Opsamlende på de otte forløb

For de deltagende børns familier og teamet af supervisor, træningsleder, stuepædagog og klasselærer er der ingen tvivl om, at det for de enkelte børn, har været det rigtige valg af behandlingstilgang. Ikke alle var i udgangspunktet overbeviste om metoden. Flere pædagoger og lærere nævner at det umiddelbart virkede 'kunstigt' overfor barnet, hvilket de også hørte fra kolleger. En hjælpetræner siger, at det var en overvindelse for hende, at skulle tiltale barnet på den bestemte måde, men da hun havde vænnet sig til det og især da hun kunne se det gav resultater for barnet, så accepterede hun tilgangen. For trænerne er det en tilgang, der hurtigt giver respons i forhold til deres arbejdsindsats, da der arbejdes med meget konkret mål for træningen og vel at mærke mål, der ligger i barnets nærmeste udviklingszone.

For forældrene har det betydet meget, at de har valgt en tilgang til deres barn med en ASF diagnose, hvor de selv har fået redskaber til aktivt at være en del af behandlingen. Flere fremhæver at det for dem virker logisk, at man i tilgangen hele tiden observerer barnet og analysere situationer og finder strategier til at arbejde med det, der er i fokus og arbejde målrettet mod definerede ønskede resultater og hele tiden evaluere på, om resultaterne er i overensstemmelse med det ønskede. Hvis strategien ikke virker, så laves den om, så tilgangen opnår den ønskede effekt. De fremhæver også, at det til tider kan være hårdt for alle parter, men de oplever det ikke som overgreb, fordi arbejdet er helt afhængigt af, at barnet arbejder med. Det betyder, at træningsledere og forældre nødvendigvis må finde en tilgang, der motiverer barnet, ellers udebliver resultaterne. Som en forælder siger: *"Det handler jo meget om at hjælpe barnet ind i vores verden ved at stille krav"*

I materialet for revurderingerne kan der også aflæses en progression for de enkelte børn. Men som overlægen ved BUC fremhævede, så er det ikke behandlingstilgangen der vurderes i materialet, men udelukkende det enkelte barn i det forløb barnet er i. At revurderingsmaterialet ikke kan sige noget om

behandlingstilgangen skyldes dels, at der ikke er lavet en baseline inden projektet startede op og der er heller ikke valgt en kontrolgruppe, der med samme intensitet behandles ud fra andre principper. Derfor kan progressionen ikke tilskrives en bestemt behandlingsmetode. I revurderingsmaterialet er der dog i forhold til nogle af børnene nævnt, at der skal overvejes at inddrage mere visuel struktur og visuelle opskrifter, hvilket kan tolkes som en anbefaling af en anden tilgang, men det står der ikke eksplicit. Med hensyn til at bruge visuelle elementer, så fremhæver flere forældre også, at de inddrager visuelle støttesystemer i et vist omfang, men at de bruger ABA tilgangen til, at lære børnene at bruge det.

Overordnet set, så er de billeder der tegnes af hvert enkelt barn genkendelige gennem hele det analyserede materiale. Der er en tendens til at forældre og træningsledere, som er tæt på barnet hele tiden, også er dem, der oplever de største forandringer med det enkelte barn. Det er forståeligt, da de netop har fokus på de små skridt, der tages på alle forskellige fronter, hvor testen bliver nedslag der i forhold til diagnose skal vurdere barnet. Der er således ikke uenighed om at de deltagende børn har haft en positiv udvikling igennem projektperioden.

3.3 Integration i normalmiljøet

Helt centralt i ABA tilgangen er det faktum, at det autistiske barn integreres i normalmiljøet.

Ifølge træningslederne, skyldes ABA metodens store effekt på børnene ikke udelukkende den meget intensive træning med barnet. Den skyldes i høj grad også det faktum, at barnet er en integreret del af normalmiljøet i hverdagen. Det, at børnene i normalmiljøet og har mulighed for at spejle sig i andre børn og se normal adfærd, fremhæves som en nøgelfaktor i den positive effekt, ABA har på børnene.

”Vi lærer hende ting, og hvis hun ikke kan gå ud og prøve det af med de andre børn, jamen så lærer hun det jo ikke. Så ville hun kun kunne de ting sammen med os, hun skal jo kunne det sammen med de andre børn. (træningsleder)

Det er forskelligt, hvor meget de forskellige børn kan indgå i aktiviteter i normalmiljøet. I børnehavealderen, har alle god effekt af at være blandt normalt fungerende børn, da rammerne for interaktion er anderledes end i skolen. Den træning der foregår i børnehavealderen går på sociale kompetencer, motorisk træning og deltagelse i fællesaktiviteter som musik, ture ud af huset m.m. Der er mulighederne mange og nemmere at differentiere. I skolealderen kommer der fokus på akademiske færdigheder og der bliver træningen for nogle at lære de basale akademiske færdigheder.

For andre af børnene med en høj intelligens og er der ikke behov for træning i de boglige færdigheder, men der skal fortsat arbejdes med sociale kompetencer eller med at blive mere selvhjulpne. Her foregår træningen oftest i klassen og har fokus på generaliseringer, hvor barnet bliver støttet i at tackle forskellige sociale situationer.

Der er en lille usikkerhed forbundet med, når børnene kommer i teenagealderen, om de socialt vil føle sig udenfor, eller om det er muligt for dem at fuldføre skolen på trods af deres handicap. Spørgsmålet er, hvilket alternativ, der kan være, da det for disse børn måske vil være lige så anderledes at skulle indgå i et specialmiljø.

”I teenageårene er det svært, men det er det lige meget hvor de er. Vi må reducere konsekvenserne af det. Vi må reducere ved at finde deres selvværd. Det er svært at være anderledes, men de skal have hjælp til at kunne være det. Man skal have valget om at være i normalmiljøet, før du vælger det fra.

Specialmiljøer som klasser der er i normalmiljøet kan for nogen være en mulighed. Man skal have lov til også at være i et specialmiljø, for at kunne klare det. Men man skal have lov til at være begge steder, for det der er derude er jo normalmiljøet. (supervisor)

Ud over at alle otte børn er enkeltintegrerede i normalmiljøet så ligger skole eller institution for størstedelen også i nærmiljøet. Flere har gået i daginstitution længere fra hjemmet, men det gælder for alle med undtagelse af en, at man vælger den lokale skole. Igen er det forskelligt, hvilket udbytte, der kan ses af at integrationen foregår i nærmiljøet. Overordnet kan man måske konkludere, at jo flere sociale kompetencer det enkelte barn har, jo større betydning har det at være en del af nærmiljøet. Men det ene barn, der ikke er i den lokale skole, har dog også god social kontakt og har legeaftaler med klassekammerater, det bliver lidt mere besværligt, men det fungerer som det er nu. Forældrene har valgt selv at følge ham til og fra skole, men de har da en forventning om, at han inden længe selv vil kunne klare at tage bussen til skole.

Et andet barn boede i nabobyen, da han startede i skole, men er siden flyttet til samme by og det er lærerens vurdering, at det gør en stor forskel for ham, at han nu nemmere kan lave legeaftaler og at det også kan lade sig gøre i weekender, uden det bliver besværligt. For to af de andre er det også meget vigtigt for børnene, at det er i nærmiljøet, de har deres hverdag. Det har stor betydning for forældrene, da de oplever at andre forældre og børn kender deres barn og anerkender det, som det er. De to sidste børn, der er eller skal starte i folkeskolen, der har forældrene også valgt den lokale skole af nogle af de samme overvejelser, men også fordi det er en skole barnet kender i forvejen, da de har søskende der går der. I forhold til det ene barn, der går på skolen og som er lavere fungerende end de andre i klassen, der vurderer læreren, at det for barnet ikke har den store betydning, at det er i nærmiljøet eller at det er samme skole som søskende, men at det betyder meget for forældrene, at det er en skole de kender, deres barn går på. Der kan lægges mange forskellige vurderinger ned over de forskellige aspekter af at være i normalklasser i nærmiljøet, men overordnet, så er det for alle børnene positive erfaringer indtil videre.

De interviewede fremhæver, at deres begrundelser for, hvorfor det er vigtigt for projektets ASF børn at være enkeltintegreret i normalmiljøet er muligheden for at spejle sig i normaladfærd og at barnet hjælpes til en stor grad af fleksibilitet. De fremhæver samtidig, at det er vigtigt, at forældrene til børn med en ASF diagnose overvejer, om det er det rigtige for deres barn. Med i overvejelserne skal man også forholde sig til forældrerollen, da der er stor forskel for dem, om barnet er i et specialmiljø eller i normalmiljøet.

3.4 Børnenes afsæt og effekt af behandlingen

Alle deltagende børn har profiteret af det forløb der har været gennemført. Det er ikke muligt med sikkerhed at sige, at det er ABA der har været det afgørende, eller om det er intensiteten i behandlingen. Børnene er meget forskellige i udgangspunktet, nogle har sværere handicaps end andre, men lige meget børnenes handicapniveau ved projektets start, har de alle udviklet sig meget i forhold til det niveau, de startede på. Alle har en udviklet verbalsprog, hvilket fremhæves af alle, som afgørende for børnenes adfærd. Flere fremhæver, at evnen til at udtrykke sig sprogligt har betydet, at barnet ikke udviser den samme fysiske aggressivitet som før.

I de forskellige interviews, har der ikke været noget der indikerer, at ikke alle børn kan profitere af tilgangen, hvis ellers der er den fornødne opbakning fra hjemmet og den træningsintensitet, der skal til for at dække barnets behov. Træningslederne er enige om, at børnene altid vil have behov for mere eller mindre støtte, afhængig af børnene og børnenes handicapniveauer. Det påpeges dog også, at der meget sandsynligt vil være perioder, hvor barnet har behov for ekstra indlæring, støtte og hjælp, eksempelvis i teenageårene.

Fremtiden for børnene er naturligvis uvis, men de interviewede mener at det er en vigtig faktor i børnenes udvikling, hvorvidt børnene bliver i ABA eller ej. Som det kan ses ud af de individuelle beskrivelser af de otte børn, så er der forskel på vurderingerne om, hvor længe de forskellige børn kan blive i folkeskolen, hvorvidt børnene kan bo selv eller bo på en form for døgninstitution, og om barnet kommer til at kunne varetage et arbejde i fremtiden.

Det kan konkluderes, at den fremtid, der skønnes for de forskellige børn, er lige så forskellig som børnene selv, afhængig af blandt andet børnenes potentiale. Men blandt de interviewede er der enighed om, at fremtidsudsigterne havde været mindre positive, havde børnene ikke været med i ABA projektet.

3.5 Visitationen til ABA indsatsen

Tilmeldingen til ABA projektet har været baseret ikke blot på frivillighed, men også på en forpligtigende indsats fra forældrenes side. Forældrene har skullet forpligtige sig i forhold til også at gøre en træningsindsats, i forhold til at deltage i supervisionen og til generelt at anvende ABA tilgangen i forhold til deres eget barn. Denne frivillighed og forpligtigende tilgang er grundlæggende for ABA metoden og det vil være nødvendigt at præcisere og evt. skærpe disse grundvilkår i en evt. fremtidig anvendelse af et ABA tilbud.

De deltagende børn, har som nævnt, vidt forskellige udgangspunkter og funktionsevner. Medens nogle har stort udbytte af at kunne spejle sig adfærdsmæssigt, socialt og fagligt i den øvrige børnegruppe, er det for andre mere vanskeligt at få øje på udbyttet af at være integreret i en normal klasse. Der kan ganske vist i forhold til den rent strukturelle adfærd som at spise, gå ind og ud af klassen og følges til forskellige faglokaler mv. spores en hensigtsmæssig spejling. Men når afstanden og forskellen på det faglige niveau mellem ASF barnet og den øvrige klasse runder op til 2 år, så kan det være vanskeligt at argumentere for udbyttet i andre spejlingsaspekter (læringsfaglige fx). Derfor kan det være hensigtsmæssigt at operere med, at der skal ske en løbende evaluering af, hvorvidt barnet profiterer af den del af ABA tilgangen, eller vil have det bedre i et andet tilbud.

3.6 Effekten af behandlingen

Der er samstemmende enighed blandt de interviewede om at træningsindsatsen virker. Den melding kommer både fra forældre, træningsledere, lærere og pædagoger, samt fra skole og institutionsledere. Selvom der er en tendens til at tilliden til effekten er større jo tættere de interviewede er på barnet (forældre og træningsledere), så viser vores kvalitative dataindsamling, at der er sket overbevisende forbedringer af børnenes funktionsevne i dagligdagen. Heroverfor står det lidt mindre positive billede, som revurderingsrapporter fra BUC viser. Som samlet billede er der dog ikke for evaluator tvivl om, at ABA metoden har en stor effekt.

Hvorvidt denne effekt og de udviklingsspring som børnene tager skyldes selve metoden eller måske i lige så høj grad intensiteten i indsatsen, kan det være vanskeligt at afgøre. Der er dog indikationer på, at det er metoden som er effektiv. Fremskridtene kan ret tydeligt relateres til den træningsindsats som gøres – de mål som sættes for træningen er således også de, som bliver indfriet. Børnene er generelt set glade for træningen og alle omkring børnene bemærker, at der sker tydelige fremskridt. Selv for de børn med det svageste udgangspunkt, er der sket ret markante forbedringer og den målrettede træning har for de mere velfungerende børn betydet, at de fagligt er blevet i stand til at klare sig alderssvarende.

Der er ingen af de interviewede der forventer at børnene bliver helbredt. Der er en erkendelse hos alle om, at det er vigtigt at lære barnet at leve, som det menneske det er, sammensat af mange facetter, hvor autismen er en. Derfor fokuserer flere af forældrene også på, at deres barn skal få en forståelse af diagnosen, og at det altid vil være der, men at det vigtige er, at finde en måde at håndtere den anderledes forudsætning på.

4. Forældrenes oplevelse af forløbet og effekt af behandling

Det har været tydeligt, at ABA for de deltagende forældre har været et aktivt tilvalg og for en del af dem udslag af en lang og ihærdig vedholdenhed, der var medvirkende til at projektet blev til noget. Derfor kan man også sige, at det er et valg, de har taget for hele barnets forløb. Selvom flere arbejder med forskellige metoder ind i ABA rammen, så er den grundlæggende indstilling til barnet, at det hele tiden kan udfordres, i forhold til dets potentialer, gennem træning og indlæring. Der er ikke nogen af forældrene, der er usikre på, at det er, hvad de fortsat vil arbejde på.

4.1 Forældrenes tilvalg af ABA

Alle forældre til børn med en ASF diagnose har stået i situationen, hvor diagnosen blev stillet og intet kendte til, hvad det betyder for barnet, for en selv og hele familiens liv. Derfor har de forældre, der er med i projektet, også været i en fase, hvor de skulle afsøge, hvilke muligheder der var. Det er også samstemmende, at de ikke har oplevet en rådgivning der var alsidig og informativ, men mere en oplevelse af, at det var vigtigt, at man som forældre forstod, at det ikke var noget, der kunne helbredes. Derefter har de fleste fået opfordring til at se på de specialtilbud, der er til behandling af børn med autisme.

“At se tilbage på det i dag, det er sådan helt surrealistisk. Og vi blev af afdelingslederen, der sad der, konsekvent omtalt i 3. person, at jamen nu skal far og mor også lige gå hjem og slappe af og sige, at jamen sådan er det osv., og far og mor har også brug for, og jeg tænkte, er det os, hun snakker om. Altså det ene med det andet. Men det, som virkelig faldt mig for brystet der, det var det med konsekvent at tænke i specialmiljø, og at man ikke tænkte, at for hulen, hvis de skal have nogen arena at lære noget på og være i den her verden, så...”. (forældre)

Dette forældrepar havde hørt lidt om ABA og forhørte sig på BUC om, hvad deres kendskab var til ABA, men fik ikke nogen specifik information og søgte derfor på nettet. De tog på opfordring af BUC også ud for at se på de etablerede specialtilbud og blev overbeviste om, at de ikke kunne se deres barn i det.

Det forældrene til de her børn reagerer på er, at de oplever at autismediagnosen sætter en automatisk kædereaktion i gang. For alle har tilvalget af ABA også været begrundet i et fravalg af specialmiljøet og de oplever, at det skyldes to forskellige syn på barnet. Om man tænker kompenserende eller man tænker, at barnet skal udfordres til at lære at være en del af det liv, der leves i familien. Og for alle forældrene er det helt afgørende at de selv er en aktiv del af behandlingen, at de som forældre får mulighed for at få nogle redskaber, så de kan arbejde med det barn, de har været desperate i forhold til, fordi det var så svært at få kontakt med.

“Men jeg synes noget af det fede ved ABA, jeg kan huske, og det glemmer jeg aldrig, dengang vi mødte supervisor fra TIPO (i det første projekt der kørte i 1½ år i amtsregi). Så havde jeg en hel stak med, med alt det mit barn ikke kunne - ude fra børnepsyk. Det havde jeg jo med, for ordentligt opdraget var jeg jo, når jeg skulle til møde. Så kigger hun på mig og så siger hun: Ved du hvad. Det er ikke spor interessant. Fordi, vi ved jo godt, at børn med autisme, der er en masse ting, de ikke kan. Men det vi skal finde ud af, det er, hvor vil vi hen? Hvad vil vi gerne? Så skal vi prøve på at lave nogle realistiske mål. Og så skal vi finde ud af, hvordan kommer vi derhen? Og hvis ikke det lykkes på den ene måde, så har vi ikke været kreative nok, så finder vi en anden vej. - Wow, tænkte jeg så. (forældre)

Det fremhæves af forældrene, at de i ABA tilgangen hele tiden fokuserer på, hvilke potentialer barnet har og arbejder målrettet på at hjælpe barnet til at folde dets muligheder ud. Det er en positiv og bekræftende tilgang, som de oplever, giver energi til at fortsætte og fordres af, at der hele tiden er

respons og ses resultater. Det kan svinge i perioder for det enkelte barn, om der er tydelig progression, men uanset resultaterne, så arbejdes der fortsat på at udfordre barnet på dets nærmeste udviklingszone og i forhold til, hvad der gavner barnet i det miljø barnet indgår i.

4.2 Træning og generalisering

Forældrene i projektet har ikke på noget tidspunkt været i tvivl om, at det var den rigtige beslutning for dem at gå ind i og blive en del af et team, der i et samarbejde skulle arbejde med børnenes udvikling. I tilgangen arbejdes der med meget konkrete tiltag og med en vejledning i, hvordan man arbejder. Den hurtige respons på, om den valgte træning er den rigtige, gør at det er nemt at finde ud af, om man skal fortsætte, eller der er behov for at bruge en anden måde at motivere barnet på. Det er gennemgående for både træningsledere og forældre, at man ikke er i tvivl om når der er 'hul igennem', for har man ikke det, må man finde en anden motivation. I starten er der naturligvis meget nyt der skal tillæres for den voksne og træning bliver måske lidt kunstigt, men efter et stykke tid, hvor der har været træning og supervision og der er fremskridt at se, så bliver 'træningen' noget man som forældre bare gør på forskellige tidspunkter i naturlige situationer. Så er træning langt fra 1:1 træningen.

De effekter der fremhæves som værende af størst betydning er, at børnene lærer at være fleksible og kunne klare at tingen forandrer sig og at de også lærer at kunne noget nyt, hvis det bare er trænet.

"Vi lærte hende at give et kram. Men det gav hende ikke nogen oplevelse, men nu giver hun et kram, fordi det er dejligt, hun giver et kram spontant, og hvor er det skønt for forældrene, når det pludseligt kommer spontant og med en følelse." (træningsleder)

Efterhånden oplever flere, at træningen fylder mindre og at træningslederen mere er børnenes sikkerhed for, at de kan få hjælp, hvis de har behov. Det er slet ikke i alle timer, at alle børnene har træner på, men har måske mulighed for at tilkalde. Så effekten for børnene er af forældrene oplevet som meget stor.

4.3 Betydning for familiens livskvalitet

"I virkeligheden, hvis jeg skal sige noget om livskvaliteten... Vi ville ikke have et liv uden det her." (forældre)

Der er ingen tvivl hos forældrene om, at deres valg af ABA som tilgang, i forhold til deres barn med en ASF diagnose, har betydet, at de har fået meget mere energi i deres familieliv igen. At de er aktivt med i arbejdet giver energi, fordi de også oplever alle sejrene tæt på og har del i dem. De fremhæver alle den effekt, at deres barn er blevet fleksibelt og kan indgå i familien på en måde, så der er plads til alle. Mange har søskende som også skal have gavn af forældrenes opmærksomhed. Søskende oplever også, at den søskende de tidligere havde svært ved at komme i kontakt med, også bliver en søskende, som man kan være glad for og sur på og træt af, som andre søskende.

Fleksibiliteten gør endvidere, at det bliver muligt at deltage i familiefester og tage på ferie sammen og vælge at ændre planer ind i mellem, uden det gør det hele umuligt. På trods af at der i dagligdagen er en masse personer der skal snakkes med og koordineres med og aflastede der kommer i hjemmet, så beskriver de interviewede, at de har fået et normalt liv igen. De er ikke længere socialt afskåret fra det liv, der er omkring dem.

Selvfølgelig er der meget der drejer sig om det barn, men når der først er mange succeser, så giver det også noget tilbage. Og som en sagde, at i forhold til det her barn, så står vi aldrig som forældre og siger, hvorfor har du gjort det på den måde, for det er altid aftalt, hvordan man angriber forskellige udfordringer med barnet.

Forældrene i de familier, der har været med i projektet, har også formået at bevare deres jobs og gjort karriere eller afslutte uddannelse samtidig med at projektet har løbet. Det har været muligt at bevare et aktivt liv samtidig med, at de har deres barn boende hjemme, deltager i de mange møder det kræver og supervision og også når at være noget for deres andre børn og hinanden. Der kan slet ikke stilles spørgsmålstejn ved om det har forøget livskvaliteten. Alle familier melder samstemmende tilbage, at det har været et rigtigt valg. Der er familier, der i projektperioden har oplevet familiemæssige kriser, men som også fremhæver at ABA tilgangen har været et aktiv for dem også i den situation.

4.4 Projektforløbet

Der er blandt forældrene en udstrakt forståelse for, at de har deltaget i et projekt på de vilkår det betyder. At det også er et pilotprojekt omkring en metode, som endnu ikke er særlig udbredt i Danmark har jo så betydet, at der har været ting, der skulle findes ud af under vejs og nogle strukturelle problemer omkring organiseringen, som har frustreret dem i forhold til mangel på supervision og for nogle mangel på de fulde antal træningstimer. Det fremhæves endvidere fra forældre og træningsledere, at der mangler faglig viden på de deltagende skoler og at det er nødvendigt at styrke videndeling, så de skole, der vælger at indgå i integrationen af børn efter ABA metoden, også ved hvad de siger ja til. Erfaringen er, at især ledelsen er mest orienteret omkring de strukturelle forhold med krav om træningslokale og ansættelse af træningsleder og -hjælper, samt en specialbevilling til at dække særlige omkostninger til materialer i forbindelse med træningen. For at øge udbyttet af ABA tilgangen på skoler og institutioner vil det være vigtigt at institutioner og skoler får en grundig indføring i metoden, da det også kan styrke miljøet på stedet og give institutioner og skoler et bedre beslutningsgrundlag for at vælge ABA tilgangen aktivt til som metode.

Selvom det har været hårdt ind i mellem, så oplever forældrene også, at nu her ved slutningen, så er flere ting ved at være på plads. De begynder derfor at glæde sig til kun at være forældre til et barn der modtager et ABA tilbud og ikke skal sørge for at de får det, de er blevet tilkendt.

Deres forhåbning er, at det arbejde, de har lagt i det gør, at dem der kommer efter og som de håber er mange, vil kunne drage nytte af deres indsats.

“Det er jo også det vi håber, at nu er vi over pionértiden. Jeg håber virkelig for andre forældre, at det glider lidt nemmere. Vi er altså i en situation, hvor man står med et barn med en diagnose, hvis man så også skal alt mulig andet ved siden af overfor systemet. Det er da noget, der kunne afskrække nogen fra at gå i gang med det. Det har da også været svært i den tid, hvor de har kørt projekt at sige ‘fint, kørs bare på’ for du ved jo ikke om der går et år, to år eller tre år før du er med i projektet. Det kræver jo, i hvert fald, hvis der ikke er noget fast tilbud, en gevaldig indsats. Det var langt bedre at forældrene brugte tiden på at passe deres børn end at passe systemet og gå ind i de forhindringer der er på vejen. Det ville gøre, at langt flere kunne gå igennem det.” (forældre)

Alle strabadserne til trods, så er der ingen af forældrene, der ville have undladt at være med, hvis de havde vidst, at den del også ville være krævende. Udbytte i forhold til børnene opvejer det klart. Postulatet om, at det kræver særligt ressourcestærke forældre, at gå i gang med ABA, hænger måske mere sammen med hele processen, der førte op til projektet, end at kunne gå ind i samarbejdet i teamet omkring barnet. Stadig er det vigtigt at holde fast i, at det skal baseres på et aktivt tilvalg fra forældrene. Det er det der skaber det gode forløb.

4.5 Den oplevede effekt

Forældrenes oplevelser af effekt sker på mange niveauer. I forhold til den daglige træning og opfølgningen på træning, ses der mange små skridt, som fører til større forandringer hos børnene. Samstemmende for

alle er, at de oplever, at børnene er blevet mere fleksible, hvilket de oplever ved, at der ikke skal tages de samme særlige hensyn til barnet, når familien skal deltage i forskellige aktiviteter udenfor hjemmet. Nogle fremhæver også, at det også for dem, som forældre, har været en proces, ikke hele tiden at have fokus på det af deres børn, som har særlige vanskeligheder. Barnet er blevet en mere ligeværdig i familien. Det er den fleksibilitet, der derfor også er helt afgørende for, at familierne oplever, at deres livskvalitet er øget i den tid projektet har løbet.

Integrationen i normalmiljøet har, for både forældre og de otte børn, forberedt dem på at indgå på de vilkår, der er deres i det omgivende samfund. Det er for forældrene en del af erkendelsesprocessen og også for de børn, der oplever sig selv som 'anderledes' og derfor har behov for at kunne forholde sig til, hvad det betyder for dem. Spejlingen, i hvad der er normaladfærd, er et vigtigt parameter for at kunne forholde sig til egen afvigelse. En del adfærd reguleres i en eller anden grad, men det fremhæves også, at det er vigtigt, at barnet også accepterer dele af specialadfærd, der ikke volder de store problemer.

Endnu en effekt der fremhæves er, at udvikling af et verbalsprog har haft afgørende betydning for børnenes adfærd. Flere af børnene har tidligere udvist en fysisk aggressivitet, som forældrene har oplevet forsvinder i takt med, at barnet opnår evnen til at formidle sig verbalt. Der er stor variation i nuancer i sproget for de otte børn, men det afgørende er, at barnet kan formulere ønsker og behov verbalt.

5. Faglige og organisatoriske erfaringer med ABA i skoler og daginstitutioner

I de skoler og institutioner, der har været med i projektet, har der hovedsageligt været positive erfaringer med at gå ind i det og med at have barnet i institutionen eller i en klasse på skole.

Daginstitutionerne

For de to daginstitutioner har forholdene været lidt forskellige, idet man i den ene institution har haft flere ABA børn på samme tid, hvorfor man også har haft flere ansatte, der arbejdede efter ABA metoder. Denne institution var i forvejen en H-børnehave. Den anden daginstitution var den der startede først af de to, men har kun haft det samme barn og den samme træningsleder gennem de ca. 5 år det har kørt hos dem. Begge steder har der været tale om enkeltintegration.

I begge institutioner har de involverede været glade for forløbene og ser det også som en gevinst for de andre børn på stedet, at de lærer at blive mere rummelige. Der ud over har de andre børn også deltaget i ABA træning sammen med barnet og har været glade for det. Den ene institutionsleder giver udtryk for, at børnene ligefrem kunne stå i kø for at få lov til at være med.

De fysiske faciliteter er det, der har skabt de største udfordringer, da det kræver, at der kan sættes lokaler af til træningsrum. I den ene institution betød det, at man nedlagde puderummet og i den anden har flere ABA børn skullet deles om faciliteterne.

For det øvrige personale var der lige i starten flere der undrede sig over den tilgang, træningsleder havde overfor barnet, men i takt med, at de kunne se resultaterne og har hørt mere om baggrunden for metoden, så har den mødt meget anerkendelse. I H-børnehaven har man besluttet at ABA skal være den behandlingstilgang de tilbyder til de børn med handicap, der visiteres til dem. Det skal være stedets særkende og betyder også, at der bliver et fagligt miljø på stedet.

Begge institutioner står nu og skal sende deres ABA børn videre i skole og hvor H-børnehaven har lagt en strategi med at etablere sig med et ABA miljø, så er den anden institution usikker på, om de kan og vil fortsætte. For dem er det afgørende, hvis de skal fortsætte, at træningslederen også fortsætter.

Skoler og SFO

“Det er et godt projekt og det vil jeg til enhver tid anbefale andre kolleger. Det giver rigtig meget til klassen og jeg kan se, at han vokser og udvikler sig og er med socialt stadigvæk her i 3. klasse.”
(lærer)

På skolerne har de fysiske rum til træning også været det, der har været det største problem. Ingen af skolerne havde erfaring med ABA inden og af de deltagende skoler, er der tre der i forvejen arbejdede med enkeltintegration. For de andre tre skoler var det på foranledning af forældres henvendelse, at de var åbne over for at prøve det.

Kun én skole har oplevet, at der har været problemer omkring organiseringen af indsatsen og da der kom ny skoleleder, var projektet tæt på at blive lukket ned, men forankringen ligger i SFO'en og barnet fik lov til at fortsætte.

En skoleleder melder klart ud, at de ikke har fysisk kapacitet til at skulle have mere end det ene barn i et ABA forløb på skolen, selvom der ingen problemer har været med at enkeltintegrere barnet. Alle skoler er åbne for at fortsætte med metoden.

For klasselærerne er der også overvejende positive oplevelser med at have barn og træningsleder i klassen. En enkelt synes, det er svært at vænne sig til at have en anden voksen, der hele tiden er til stede, men ikke byder ind i forhold til resten af klassen. Andre lærere er meget positive overfor, at der er flere voksenressourcer i klassen og oplever at det er en tilførsel af ressourcer. I interviewene formidles der også store variationer i, hvordan træningsleder indgår i klassen. Nogle har udelukkende fokus på det ene barn, hvorimod andre udover det særlige fokus, også indgår som støtte for andre i klassen, når det er muligt.

“Det har været en gave at få en anden voksen ind i klassen og være et team om børnene. De andre børn oplever hende ikke specielt som om hun kun er der for det ene barn, de oplever hende som en del af miljøet i klassen. Det afværger også mange konflikter og misforståelse, for træningsleder er hele tiden med klassen, så man kan hele tiden tage uoverensstemmelser op og der er et voksent blik på det også.” (lærer)

Flere lærere fremhæver at deres klasse er den roligste på hele årgangen og det er påfaldende, at det netop falder sammen med de klasser, som børnene er enkeltintegrerede i. Udover den ekstra ressource i klassen, fremhæver flere, at de har været nødt til at være mere strukturerede i deres undervisning, selvom de fleste også oplevede sig som strukturerede inden. De ser det som en klar fordel for mange i klassen. De finder endvidere inspirationer i tilgangen, da den også kan gavne andre børn med særlige behov. Nogle er blevet inspireret til at rose mere og måske bruge små klistermærker, som synlige beviser på, at børnene har nået deres mål.

Endnu en gevinst der fremhæves for klassen er at børnene bliver mere rummelige og ikke kun i forhold til det ABA barn, der går i klassen, men også overfor hinanden. Det er svært at sig om det fortsætter op i de ældre klasser, men det er der endnu helt op i 3. klasse.

“Jeg kan lide tanken om en rummelig folkeskole, og der er slet ingen tvivl om, at de andre børn lærer utrolig meget af at gå i klasse med ham. De bliver mere tolerante, og viser omsorg på en hel anden måde.” (træningsleder)

Børnene trives også i skolernes SFO'er. Der har i en SFO været problemer i en periode, hvor barnet var udadreagerende og lige havde fået ny træningsleder og supervisor var langtidssygemeldt. Det var hårdt for både personale og for træningsleder, men også for barnet. Dette barn har fortsat behov for en del støtte i forhold til at begå sig socialt, hvorfor træningsleder også stadig er styrende i forhold til at arrangere sociale aktiviteter for barnet i SFO'en.

Det er dog undtagelsen. Generelt er der gode erfaringer med børnenes integration i skolernes SFO. Flere træningsledere fremhæver, at der ikke er så stor behov for deres støtte der længere og nogle børn er helst fri for at skulle have en voksen med i legen med de andre.

Der er derfor også store variationer i børnenes behov for træningsleder, men overordnet set, så har alle stadig behov for en vis grad af støtte både i skole og SFO.

5.1 Træningsledere og fagligt miljø

“Vi går lidt for os selv os ABA folk”. Gennem interviewene blev det tydeligt, at træningslederne er en medarbejdergruppe med specielle arbejdsvilkår. De savner et fagligt ABA miljø på deres arbejdspladser, og dermed også nogle kollegaer at sparre med i det daglige. Flere træningsledere giver udtryk for, at de føler sig alene på deres arbejdsplads, nogen mest i forhold til et manglende fagligt miljø andre også socialt.

"I det daglige er man meget alene sammen med barnet, men det kommer selvfølgelig lidt an på barnet, og så er man jo ikke rigtig en del af lærerteamet, man står lidt med et ben i mange lejre. Men de har taget fint imod os." (træningsleder)

Der opleves mangler i forhold til at skabe et fagligt miljø for de ansatte træningsledere. Ud over den ene institution, hvor der har været flere børn, så har de på ingen af de andre steder et ABA fagligt miljø. Det virker umiddelbart som mere enkelt for træningsleder at indgå i det kollegiale miljø, der er i daginstitutionen end det er på skolen. Træningsledere er meget alene i skolemiljøet, da der er tale om store medarbejdergrupper, hvor træningsleder er den eneste med en så speciel funktion. Samtidig er de sammen med barnet det meste af tiden, også i frikvarterer.

Nogen får mulighed for at fortælle om metoden og pædagogikken til medarbejderne på skolen, så også andre kan blive inspireret. Flere træningsledere føler dog, der er manglende oplysninger på deres arbejdsplads omkring ABA, og at dette medvirker til manglende forståelse og anerkendelse fra kollegaer og dermed også en følelse af manglende integration på arbejdspladsen. Træningslederne føler ikke, at de arbejder på lige fod med deres kollegaer. Flere fremhæver endvidere, det rent praktisk og organisatoriske i deres ansættelsesforhold, som meget forvirrende. En peger på, at det er svært at finde ud af, hvor man er ansat rent organisatorisk.

"Men jeg savner bare noget struktur, at man ved, hvor man er ansat og af hvem, hvem man skal skrive mail til og sådan noget". (træningsleder)

Andre føler det frustrerende ikke at deltage i for eksempel lærermøderne på arbejdspladsen. Det påpeges, at en løsning på det manglende faglige miljø og kollegiale tilhørsforhold kunne være flere træningsledere på samme arbejdsplads.

"Det kunne være godt med lidt flere ABA børn på én skole, så kom der også to træningsledere, og så havde man virkelig én, man kunne sparre med, og så viser man også de andre, der arbejder på skolen, at "vi er her". (træningsleder)

Det er en problemstilling, der er væsentlig at tage fat i, da det har stor betydning fremadrettet, at man kan holde viden og ekspertise samlet lokalt, så der efterhånden kan være basis for et større fagligt miljø og tilbud til flere. Det er en problemstilling også forældrene er opmærksomme på, men de færreste ønsker at give køb på deres mulighed for enkeltintegration i den lokale skole. Omvendt så er forældrene også klar over, at der i de økonomiske overvejelser, vil være fokus på, hvordan en mindre dyr ordning kan etableres og hvilke fordele der også kan være at finde der.

"Jeg tænker på masser af ting, som kunne forberedes specifikt, praktisk. F.eks. var vi meget orienterede om i starten, at det skulle være et enkelt barn med autisme i en normal institution, og der har jeg ændret mening. Idéen er, at børn med autisme kan lynhurtigt finde hinanden og lære, og det er rigtigt, men når jeg kigger på de mennesker og træningslederen, der arbejder på det. Det er et ekstremt hårdt arbejde at være ensom. Så at komme i sådan en slags situation, at have miljøet i stedet for enkelte projekter, så synes jeg også, at vi skal skifte. Så jeg tænker på mikromiljøet, så de mennesker der er involveret har nogle sparringspartnere." (forældre)

5.2 Organisation på daginstitutioner og skoler

Nogle af de skoler og institutioner som har modtaget børn som har deltaget i ABA projektet har valgt at deltage som en bevidst strategi for at kunne udvikle deres kompetencer og branding i forhold til ASF området mv. For andre skoler er inddragelsen sket mere eller mindre tilfældigt fordi familierne med ASF børn i forvejen havde tilknytning til skolen i forbindelse med ældre søskende. Der har været bedst

udbytte i forhold til erfaringsudveksling, kompetenceudvikling og pædagogisk udvikling i de institutioner og skoler, hvor man bevidst har engageret sig i ABA metoden.

Hvis man fremover vil kunne tilbyde ABA metoden til familier med ASF børn, vil det være hensigtsmæssigt, hvis der planlægges med at involvere et mindre antal daginstitutioner samt 3- 6 skoler, som kan tilbyde særlige ABA ydelser. Udpegningen af disse skoler kan mest hensigtsmæssigt foregå efter en frivillig model, idet man dog samtidig må søge at skele til geografiske parametre – så der bliver en fornuftig geografisk fordeling af disse skoler og institutioner.

Ved at samle ASF børnene på disse udvalgte "ABA institutioner" vil man kunne opnå en række fordele.

Alle medarbejdere (lærere og pædagoger mv.) vil kunne være velorienterede og informerede om ABA tilbuddene og metoderne. I forbindelse med en samling af ASF børnene, vil der kunne opbygges et team af ABA træningsledere. Det muliggør etableringen af et godt miljø for sparring og erfaringsudveksling, ligesom det muliggør et mere stabilt og effektivt samarbejde med supervisorer. Tilstedeværelsen af 3-5 træningsleder vil betyde mulighed for at kunne gennemføre rotation i forhold til det enkelte ASF barn. Det vil også give mulighed for, at der kan tilknyttes 2-3 børn pr træningsleder – hvor det skønnes tilstrækkeligt.

En model med ABA institutioner vil også give mere fleksible muligheder for, at de mest velfungerende ASF børn, der vil kunne deltage i de faglige aktiviteter i stamklassen alene, hvis der samtidig vil være mulighed for at tilkalde en hjælpetræner hvis en situation går i hårknode.

Flere af ASF børnene trives godt i deres stamklasse nu og er også på det sociale plan velintegrerede. Det er imidlertid svært at forudsige, hvad en kommende pubertet vil betyde for det sociale miljø i klassen. Man ser hyppigt, at det netop i de år kan være svært for mere sårbare børn at slå til i gruppen. Det må derfor formodes, at flere af ASF børnene om få år vil kunne blive mere isolerede i normalklassen, end de er i øjeblikket. En organisering med ABA institutioner vil muliggøre at ASF børnene dels kan være med i en normalklasse i dele af timerne, dels i andre perioder af dagen kan finde større glæde og trykthed sammen med andre børn med lignende behov.

5.3 Træningslederveduddannelse

Ud over at der ikke er naturlige faglige miljøer, er det også et problem, at der ikke er nogen særlig uddannelse indenfor området, som kan give merit enten til videre uddannelse eller eksempelvis til at åben egne psykologklinik.

Udover træningsledernes faglige baggrund, har uddannelse til træningsleder blandt andet bestået af to workshops, dette gælder dog kun for de træningsledere, der var med i projektet fra start. Endvidere er de også blevet tilbudt en certificering i ABA metoden, også mange af forældrene har taget dette certifikat. Der bliver givet udtryk for, at både de 2 workshops og certifikat-uddannelsen har været udbytterige, men at især workshoppen har været lidt for metodisk i sit indhold, og at metoden har set nemmere ud, end den er i praksis.

"Jamen altså, det så jo så enormt nemt ud, men alligevel var det svært. Det var det at skulle arbejde så ekstremt struktureret, det havde jeg aldrig prøvet før. Metoden var så veldefineret, og man skulle finde sig selv meget til rette. Man skulle begrænse og få styr på sit verbale og non-verbale sprog så meget og blive meget præcis, og det kræver da lidt." (træningsleder)

I den sammenhæng fremhæves supervisionen som en meget vigtig ressource til at hjælpe træningslederne i det praktiske arbejde med ABA metoden. Det pointeres også, at supervisionen følgelig kan ses som en form for løbende uddannelse, og endda en meget vigtig del heraf, især for en træningsleder i begynderfasen. Selvom der er tilfredshed med det faglige udbytte af workshop og certificeringsuddannelsen, fremhæver flere, at der er manglende anerkendelse i forhold til

træningslederuddannelsen og derfor også til selve træningslederjobbet. En af træningslederne udtaler således, at:

”Jeg kan ikke få autorisation som psykolog, fordi den supervision jeg får, ikke tæller som dette. På det punkt kunne der godt være behov for, at det var noget, der kunne blive anerkendt lidt mere.”

En anden peger på den uddannelse der tilbydes, som grund til manglende anerkendelse i træningslederjobbet, og giver udtryk for, at der gerne må komme endnu mere uddannelse bag træningslederne. Det er muligt i andre lande at tage en uddannelse i ABA, så hvorfor ikke i Danmark?

5.4 Uddannelse og fastholdelse af træningsledere

Det er et ret ensomt job at være træningsleder. Bundet meget til 1:1 træningen kan det være vanskeligt for træningsledere at opnå en tilfredsstillende voksen, faglig kontakt i løbet af arbejdsdagen. Samtidig er der også brug for at kunne rekruttere, uddanne og fastholde nye træningsledere, hvis ABA tilbuddet stadig skal kunne tilbydes. I den situation er det vigtigt, at der tages initiativer, som kan sikre:

- Et mere fast rekrutteringsgrundlag og rekrutteringsprocedure – også i forhold til hvorledes forældrene inddrages / høres i forhold til ansættelse af en person, som de skal have meget udbredt kontakt til. Der skal skabes et bæredygtigt fagligt miljø.
- Et stabilt og velfungerende uddannelses tilbud til de nye træningsledere og hjælpetrænere
- Et godt arbejdsmiljø, som også rummer mulighed for faglig sparring, erfaringsudveksling og social tilknytning

På uddannelsesområdet er der for øjeblikket ikke (modsat forholdene i andre lande) nogen dansk uddannelsesinstitution, som er akkrediteret til at foretage en uddannelse af hjælpetrænere, træningsledere og supervisorer på ABA området. Hvis ABA tilbuddet fortsat skal tilbydes og evt. yderligere skal udbygges, er det vigtigt, at der bliver sat initiativer i gang i forhold til KVU, MVU og LVU uddannelsesniveauerne for at få kurser, uddannelsesvalg og specialer akkrediteret. Det vil i givet fald kunne betyde en række nye arbejdspladser på østjyske uddannelsesinstitutioner, men vil også gøre det muligt for hjælpetræner og træningsledere at få merit for deres praktiske erfaringer på området.

6. Økonomiske perspektiver

“Gevinsten ved det her projekt og så meget forældreinddragelse, det er at du får kompetente forældre. Og det betyder også meget i et livsperspektiv, fordi vi jo har det der barn længere tid hjemme, før vi afleverer det til systemet.” (forældre)

Som denne forælder indikere, så forventer de, at der på trods af den meget intensive og dermed også økonomisk dyre tilgang, at deres børn på længere sigt ikke vil udgøre en så stor økonomisk belastning, som de uden tilgangen ville have gjort. Det er naturligvis ikke en formodning der kan verificeres på nuværende tidspunkt, da der ikke findes de erfaringer nationalt, der kan understøtte den formodning. Det vil heller ikke være muligt at lave en entydig dokumentation af det på baggrund af det forløb der har kørt, men det vil være et væsentligt bidrag, at følge de otte børn i et længere perspektiv og dermed få en indikation af, hvordan deres individuelle livsforløb former sig.

For at tegne et muligt billede af et fremtidigt scenarier og give et bud på mulige økonomiske konsekvenser af det , opstiller vi her på baggrund af den gennemførte evaluering forskellige handlescenarier og giver en vurdering af, hvad der fra evaluators udgangspunkt skønnes mest anbefalelsesværdigt.

6.1 Mulige handlescenarier

1. At ABA forsøget afsluttes det kan mest hensigtsmæssigt ske i forbindelse med et nyt skoleår dvs. ved afslutningen af skoleåret 2010/2011. **En sådan løsning kan ikke anbefales.** Der mistes værdifuld viden og erfaring med ABA metoden. Man får sandsynligvis ikke videreført den positive udviklingslinje som ASF børnene pt. er inde i og man mister muligheden for at opsamle yderligere viden og erfaring omkring indsatsen over en længere årrække. Familierne lades i stikken midt i et forløb, som de har haft mere eller mindre begrundede formodninger om ville kunne fortsætte
2. At ABA projektet videreføres i forhold til de nuværende 8 ASF børn, men ABA tilbuddet åbnes ikke for nye familier. **En sådan model kan fungere, men kan ikke anbefales.** Det faglige miljø er ikke tilstrækkelig stort til at kunne byde på en stabil og varig videns- og rekrutteringsplatform. Der er ikke gode muligheder for en mere kosteffektiv tilrettelæggelse af tilbuddet og man går glip af en række udviklingsmuligheder. Endelig er det betænkeligt fortsat kun at give ABA tilbuddet til en meget begrænset målgruppe.
3. At ABA tilbuddet udvikles og tilrettelægges efter en mere fleksibel og omkostningseffektiv model. Denne model kan udvikles frem mod ikrafttræden pr. 1/1 2011 – idet der over det næste kvartal udvikles på visitationsbetingelser, modeller for individuel vurdering af støtte og træningsbehov. Organisering omkring udvalgte institutioner, mere omkostningseffektiv tilrettelæggelse af træningssessioner og tilknytning af træningsledere, fleksibel anvendelse af supervision. **Denne model 3 anbefales** idet der samtidig bør satses på at udvikle og akkreditere uddannelsesstilbud i samarbejde med uddannelsesinstitutioner i Århus Kommune.

6.2 Handlescenarie 3 og økonomiske perspektiver

Det er politisk uholdbart kun at tilbyde ABA behandlingsmodellen til en lille gruppe børn med autisme spektrum forstyrrelse i Århus Kommune. Det strider mod Århus Kommunes værdigrundlag og de generelle politiske synspunkter bredt i byrådet, at tilbud kun tilbydes til en lille gruppe (ressourcestærke)familier. Omvendt er der ikke et realistisk budgetmæssigt grundlag for at kunne tilbyde ABA behandlingen, som den er organiseret i dag, til en bred kreds af familier med ASF børn. Det vil, efter

samtlige interviewedes opfattelse ,være en alt for urealistisk stor økonomisk belastning for de kommunale budgetter.

Hovedparten af de interviewede mener imidlertid, at det er vigtigt, at forældre til børn med en ASF diagnose har mulighed for at vælge forskellige behandlingstilgange til deres barn. Derfor er det vigtigt, hvis ABA behandlingen skal være et fortsat realistisk tilbud til familier med ASF børn, at der findes en fleksibel model, som begrænser ekstra omkostningerne ved et sådant tilbud væsentligt. Evaluator har under interviewrunden afdækket, at der blandt flere respondenter, med indsigt på området, er en realistisk forventning om, at tilbuddet om ABA behandlingen faktisk kan komme i et økonomisk leje, der stort set matcher udgifterne til de øvrige tilbud til disse familier med ASF børn. Dette skulle kunne lade sig gøre, ved at behandlingen og ressourceforbruget tilpasses mere nøjagtigt og præcist til det enkelte barns og families behov, samtidig med at organiseringen af tilbuddet tilrettelægges efter en mere omkostningseffektiv model.

Hvor der efter den nuværende model tilbydes 37 timers træningsstøtte til alle børn ,vil der i et fremtidigt tilbud skulle vurderes præcist, hvor mange timer, det er hensigtsmæssigt at bevilge til det enkelte barn. Et bevillingsniveau som desuden mindst årligt vil skulle revurderes og tilpasses, så der undgås et overforbrug af træningstimer.

Baggrunden for evaluators anbefaling af handlescenarie 3 er, at det er et dybtfølt ønske hos familierne med ASF børnene, at ABA bliver et alment tilbud til målgruppen. Det er dette ønske, sammenholdt med professionelle vurderinger af, at ABA behandlingen kan struktureres, så det økonomisk kommer på et sammenligneligt niveau med andre tilbud til målgruppen. Bag de overvejelser, der er blevet delt med os under evalueringen, om at lave en bedre økonomiske model for tilbuddet, ligger også ønsker om at skabe ABA faglige miljøer i Århus, som kan fastholde viden og erfaringer lokalt. Dette kræver at organiseringen ændres og at der overvejes et samarbejde i forhold til KVU, MVU og LVU uddannelsesniveauerne, for at få kurser, uddannelsesstilvalg og specialer akkrediteret.

Med en sådan helhedsorientere satsning, vil Århus Kommune kunne blive førende i Danmark indenfor ABA området og derved få det fulde udbytte af investeringen i det initiativ, der blev sat i gang allerede i 2006.

Visitationspraksis og kriterier

Ved at præcisere kravene til de familier som interesserer sig for ABA modellen kan man sikre, at ordningen kun bevilges til familier som er klart indstillede på at deltage i træningsarbejdet og følge op på de planer, som lægges i samarbejde med træningslederen. Det vil være vigtigt at indarbejde jævnlige revurderinger af børnene i forhold til udbytte af integrationen i normalmiljøet. Et par af de børn, som er med i det nuværende ABA tilbud, vil formentlig, med en sådan visitationspolitik, efterhånden blive visiteret til andre tilbud, fordi der bliver for stort et spring mellem deres egen kapacitet og deres spejlingsmiljø.

En forholdsvis restriktiv visitationspraksis vil således i sig selv begrænse omfanget af familier, der vælger at gå ind i det forholdsvis ressourcekrævende tilbud – ligesom der undervejs vil være nogle, som vil blive visiteret til andre, og for dem mere udbytterige tilbud.

Der ligger således en opgave i at få formuleret nogle mere præcise visitations- og revurderingskriterier, som tydeligt beskriver minimum ovennævnte betingelser og vilkår.

Mere fleksibel og præcis bevilling af træningstimer

I det ABA tilbud som fungerer i øjeblikket har alle børn fået bevilget en træningsleder (+ assistent) som dækker 37 timer om ugen. Flere forældre har angivet at deres barn efter en indkøringsperiode, faktisk ville kunne have klaret sig med færre træningstimer. Og selv om der kunne komme tilbagefaldsperioder med et større træningsbehov (fx ved overgang mellem daginstitution og skole, ved klassesammenlægninger, lærerskift og lignende), så ville en bevillingsprocedure som indebærer en mere konkret vurdering (og revurdering) af barnets behov kunne betyde en væsentlig besparelse.

Besparsen er vurderet ud fra de tilbagemeldinger henholdsvis træningsledere og forældre har haft i forhold til vurderet behov. Endvidere en tilbagemelding fra daginstitutionsledere på at økonomien i forhold til børnene i daginstitutionen er over behov. Det er vurderet at der kan reduceres i støttetimer fra 37 til ca. 30 pr uge i daginstitutioner, hvilket svarer til en besparelse på 19 %. I gruppen af skolebørn er der store individuelle udsving, hvor der er børn, der stadig har behov for fuld støtte og børn der har brug for markant færre timer. På skoleområdet, med det aktuelle udgangspunkt for de 6 børn, der er i projektet, er der på baggrund af interviews, estimeret en besparelse på 26 %.

Beregning ud fra udgifter til træningsdelen i nuværende projekt ud fra priser udleveret fra VRS.

Tabel 1: Årlig udgift til enkeltintegration (træningsleder, hjælpetræner, vikardækning og materialer)

Niveau	Træningsdelen	Antal børn	I alt	Pris efter besparelse	Besparelse pr barn
Børnehave ABA	DKr. 516,901.-	2	DKr. 1.033.802,-	DKr. 837.380,-	Dkr. 98.211.-
Skole ABA 0-3 klasse	DKr. 663.979,-	6	DKr. 3.983.874,-	DKr. 2.948.067,-	DKr. 172.635.-
Skole ABA 4.klasse ->	DKr. 663.979,-	0	0	0	
		8	DKr. 5.017.676,-	DKr. 3.785.447,-	

En besparelse i udgift til træning i forhold til nuværende niveau ud fra børnenes fordeling på evalueringstidspunktet med 2 daginstitutionsbørn og 6 skolebørn (0-3. klasse), udgør samlet en årlig besparelse på **DKr. 1.232.196,-** svarende til **25 %**, hvilket er en gennemsnitlig besparelse pr. barn pr år på **DKr. 154.029,-**

Koncentration af ABA indsatsen på 4-6 skoler og daginstitutioner

Ved at koncentrere tilbuddet om ABA forløb til 4-6 udvalgte daginstitutioner og skoler i Århus Kommune vil der kunne opnås væsentlige driftsfordele samtidig med at det vil være muligt at skabe et mere stabilt fagligt miljø for træningsledere og dermed mere kontinuitet i indsatsen.

Koncentrationen på færre skoler og daginstitutioner vil gøre det muligt på disse institutioner at gennemføre et tættere samarbejde om metoder og praksis i ABA forløbene – således som det allerede i dag kan spores i daginstitutionerne. Dermed vil ABA indsatsen også kunne få en bedre spredningseffekt i den samlede pædagogiske indsats i institutionerne.

Det vil i disse ABA kompetente institutioner være muligt at beskæftige 3-6 træningsledere, hvilket kan gøre det muligt at kunne fordele træningsindsats og -tid, så 1 til 2 træningsleder kan servicere 3-4 børn.

Det vil betyde yderligere besparelser i forhold til oplæring og introduktion af nye træningsledere, samtidig med at det vil styrke deling af viden og praksiserfaringer.

Udnyttes disse muligheder fuldt ud vil evaluator anslå at der i forhold til det nuværende omkostningsniveau på 663.979,00 Dkr. pr barn med fuld støtte kan opnås væsentlige reduktioner.

Supervision

Koncentrationen på færre institutioner vil også kunne effektivisere supervision – så der med færre ressourcer og mindre supervisionsfrekvens kan opnås en god kvalitet i træningsindsatsen og kompetenceudvikling af trænerne.

Træningslederne har klart givet udtryk for at behovet for frekvens af supervision generelt er faldende over tid. Der vil således over en periode kunne ske en reduktion af supervisionsindsatsen på mellem 30 og 50 %. Denne reduktion i supervisionsindsatsen vil blive understøttet af det mere udbyggede ABA videns miljø som kan opbygges på de udvalgte skoler og daginstitutioner. Den enkelte ABA træner vil ikke mere stå helt alene med egne træningsproblemer og overvejelser, men kan løbende få en faglig sparring fra kollegaer, hvilket alt andet lige vil betyde mindre behov for den udefrakommende supervision.

Det nuværende tilbud har indtil 1. januar 2010 været supervision hver 14.dag og telefonsupervision hver 14. dag, 3 uddannelsesdage årligt, opstartsuddannelsesdag, træningsledermøde hvert kvartal og udgift til koordinering og årlig revurdering. Ved en sammenligning af de nuværende priser, med de nye priser fra 2010 opgivet af BUR, kan der alene å den baggrund opnås store besparelser.

Tabel 2: Årlige udgifter til supervision (nuværende priser baseret på tal fra VRS)

Niveau	Supervision	Antal	I alt
Nuværende	DKr. 223.293,00	8	DKr. 1.786.344,00
Tilsvarende med nye priser ⁶ , niveau 1	DKr. 197.118,00	8	DKr. 1.576.944,00
Årlig besparelse niveau 1	DKr. 26.175,00	8	DKr. 209.400,00
Tilsvarende med nye priser, niveau 3	DKr. 113.238,00	8	DKr. 905.904,00
Årlig besparelse niveau 3	DKr. 110.055,00	8	DKr. 880.440,00

Tabel 2 viser, at der alene på nye priser fra BUR, på det dyreste niveau kan spares 8 % årligt. En beregning på en supervision der følger det niveau, der har været gennemført i projektet siden januar 2010, med månedlig supervision (niveau 3), med revurdering og kurser, svare til en besparelse på 49 %. Der vil alt afhængig af det enkelte barns behov, kunne differentieres i udgiften på supervisionsydelsen

⁶ Ifølge priser fra BUR, bilag 1 – niveau 1 + 1 årlig revurdering + Videregående kursus

ved at købe ydelsen på et behov svarende til barnets aktuelle situation. Dertil kommer fordelene ved at samle ABA indsatsen på færre skoler og daginstitutioner, hvor behovet formodes at falde i og med der oparbejdes faglige miljøer lokalt.

Her til komme yderligere fordele ved at samle kompetencerne på få steder:

Det vurderes at der kan spares på følgende områder:

Udgifter til indretning og anvendelse af træningslokale

Under forudsætning af at flere børn samtidigt eller i aftalt skema kan anvende samme træningslokale evt. med afskærmning af den enkelte træningsplads, hvis der sker overlappende anvendelse af træningsrummet, vil der kunne spares betydelige beløb på indretning og anvendelse af træningslokaler. Ved en tænkt anvendelse af et træningslokale vil besparelsen kunne udgøre 25% -35% set i forhold til de udgifter som skolerne har i forhold til et enkelt barn. Blot 4 børn i samme lokale vil potentielt betyde at man kun bruger en ¼ af den hidtidige udgift pr. barn.

Materialekonto i forbindelse med indkøb af træningsmaterialer og forstærkere

Et tilsvarende ræsonnement kan anvendes i forhold til de materialer som anskaffes til ASF børnenes træningsaktiviteter. Her er der bevilget 10.000 kr. pr barn pr år – en estimeret besparelse på ca. 50 % vil altså ved 4 – 6 ASF børn på institutionen betyde en besparelse på mellem 20 og 30.000 kr. om året.

Ressourcer i forbindelse med introduktion af nye træningsledere

Opbygningen af et kompetent kollegialt træningsledermiljø på institutionen vil lette introduktionen og oplæringen af nye træningsledere betydeligt. I det nuværende tilbud, har der i flere tilfælde været tale om en ret stor udskiftning af nogle børns træningsledere, ligesom der også har været tilfælde af stressbetinget sygdom. Det er evaluators klare indtryk, at et mere robust træningsledermiljø kan opbygges hvor der er 3-5 træningsledere samlet. Den fælles videndeling vil udgøre en væsentlig del af den "oplæring" som skal finde sted af hver ny træningsleder.

Ressourcer i forbindelse med kompetenceudvikling af træningsledere

I forbindelse med kompetenceudviklingsindsatser vil en koncentration på færre ABA institutioner også kunne medvirke til at skabe besparelser på efteruddannelsesbudgettet. Kurser vil kunne tilrettelægges mere koordineret og med lavere omkostninger når flere deltager.

Løbende informationer til forældre og lærere

Såvel kollegaer i lærerkorpset som forældre kan informeres mindre omkostningstungt via distributionslister, som deles af træningslederne. Det vil gøre det enkelt og billigt at få en tidlig og proaktiv informationstilgang iværksat.

Forberedelsestimer til træningsledere

Når flere træningsledere arbejder i samme institution bliver det lettere at benytte hinandens kompetencer og fx også genbruge udviklet læringsmateriale. Det vil formentlig for de ret isolerede træningsledere være et stort plus at adgangen til at låne og anvende hinandens materialer nu bliver muliggjort – det vil kunne mindske behovet for forberedelsestimer i et vist omfang – her estimeret til 5-10% svarende til 2-4 timer om ugen.

6.3 Økonomiske perspektiver

Alene ved en vurdering af aktuelt behov for træning for de deltagende børn med en samlet reduktion på udgiften på 25 % og en regulering af supervisionsudgifter på 8 % ud fra de nye priser fra BUR vil der pr. barn gennemsnitligt være en reduktion af tilbuddet årligt på **DKr. 180.200**. Ved en regulering af supervisionsudgifterne med 49 %, svarende til det niveau der har været gennemført siden januar 2010, vil der gennemsnitligt pr. barn årligt være en reduktion i prisen på **DKr. 264.080**. Der til kommer de fordele der kan komme ved at samle ABA tilbud på færre enheder spredt geografisk i Århus Kommune.

De listede mulige besparelser er, ud over fordelene på trænings og supervisionsdelen, også fordele ved at samle udgifterne til indretning af træningslokaler, materialekonto, introduktion af nye træningsledere og træningshjælpere, kompetenceudvikling af træningsledere, løbende information til forældre og kolleger, samt forberedelsestid til træningsledere.

For at få en indikation af niveauet for meromkostninger ved ABA behandling i forhold til den behandling, der ellers tilbydes målgruppen, sammenstilles nye priser med ovennævnte besparelser med de årlige merudgifter der er beskrevet i byrådsindstillingen i 2006.

Tabel 3: Årlig merudgift pr. plads 2009-2010 (2006-priser)⁷

	ABA-pladspris	Nuværende tilbud⁸	Merudgift pr. år
Daginstitutionsplads	705.335	349.154	356.181
Skoleplads m SFO	742.986	439.102	303.884

I disse priser er der ikke medregnet udgifter til eksempelvis eksterne revurderinger, kompetenceoplæring og taxakørsel.

Ved at sammenholde besparelsen opnået pr. barn i forhold til nuværende kategori 2 priser med regulering af udgift til træning (specificeret ud på hhv. daginstitution og skole) og supervision (tabel 1 og 2), er der tale om en reduktion af merprisen for en ABA plads, så merudgiften nu udgør:

Tabel 4: Årlig merudgift efter besparelser på hhv. træning og supervision, niveau 1 og niveau 3, kategori 2 nuværende priser

Niveau 1	Merudgift pr. år (2006 + 15 % ⁹)	Besparelse	Ny årlig merudgift, tabel 3	Ny årlig merudgift uden revurdering og oplæring
Daginstitutionsplads	Dkr. 409.608	Dkr. 124.386	Dkr. 285.222	Dkr. 255.864
Skoleplads	Dkr. 349.467	Dkr. 198.810	Dkr. 150.657	Dkr. 121.299
Niveau 3	Merudgift pr. år (2006 + 15 %)	Besparelse	Ny årlig merudgift	Ny årlig merudgift uden revurdering og oplæring
Daginstitutionsplads	Dkr.409.608	Dkr. 208.266	Dkr. 201.342	Dkr. 171.984
Skoleplads	Dkr.349.467	Dkr. 282.690	Dkr. 66.777	Dkr. 37.419

Tallene i tabel 4 viser, at der ved en sammenligning af merudgifter i tabel 3 og de merudgifter efter de besparelser der er beregnet i tabel 1 og tabel 2, vil være reduktion i merudgifter på mellem 38 % og 58

⁷ Århus Kommune

⁸ Den beregnede pladspris er tilbud til børn med autisme i kommunal daginstitution med særlig støtte, svarende til kategori 2 (27 støttetimer). Andre tilbud eksempelvis § 16 har en højere pladspris. Den kommunale kategori 2 pladspris blev brugt, for at der kunne besluttes ud fra beregninger af maksimal merudgift i 2006

⁹ 2006 priserne fra tabel 3 er fremskrevet med 15 % svarende til 2010 priser

% på daginstitutionsområdet og på mellem 66 % og 90 % på skoleområdet. Dette understøtter, at der kan laves en mere økonomisk plausibel løsning ved ABA behandlingstilbud i Århus Kommune, som flere af interviewede med indsigt på området havde vurderet.

Tabel 5: Årlig merudgift pr. plads

	ABA-pladspris¹⁰	Specialinstitutioner¹¹	Merudgift pr. år
Daginstitutionsplads	811.135	557.754	253.381
Skoleplads m SFO	854.434	458.700	395.734

I disse priser er der ikke medregnet udgifter til eksempelvis eksterne revurderinger, kompetenceoplæring og taxakørsel.

Ved at sammenholde besparelsen opnået pr. barn i forhold til nuværende specialinstitutionspriser med regulering af udgift til træning (specificeret ud på hhv. daginstitution og skole) og supervision (tabel 1 og 2), er der tale om en reduktion af merprisen for en ABA plads, så merudgiften nu udgør:

Tabel 6: Årlig merudgift efter besparelser på hhv. træning og supervision, niveau 1 og niveau 3, specialinstitution nuværende priser

Niveau 1	Merudgift pr. år (2006 + 15 %)	Besparelse	Ny årlig merudgift, tabel 3	Ny årlig merudgift uden revurdering og oplæring
Daginstitutionsplads	Dkr. 253.381	Dkr. 124.386	Dkr. 128.995	Dkr. 99.637
Skoleplads	Dkr. 395.734	Dkr. 198.810	Dkr. 196.924	Dkr. 167.566
Niveau 3	Merudgift pr. år (2006 + 15 %)	Besparelse	Ny årlig merudgift	Ny årlig merudgift uden revurdering og oplæring
Daginstitutionsplads	Dkr. 253.381	Dkr. 208.266	Dkr. 45.115	Dkr. 15.757
Skoleplads	Dkr. 395.734	Dkr. 282.690	Dkr. 113.044	Dkr. 83.686

Tallene i tabel 6 viser, at der ved en sammenligning af merudgifter i tabel 3 og de merudgifter efter de besparelser der er beregnet i tabel 1 og tabel 2, vil være reduktion i merudgifter på mellem 61 % og 94 % på daginstitutionsområdet og på mellem 58 % og 79 % på skoleområdet. Det indikerer at der på daginstitutionsområdet er en del at spare, hvis der sammenlignes med priser i specialinstitutioner, hvor der ikke er så stor besparelse på skoleområdet. Der er dog stadig tale om en markant ændring i niveauet for merudgifter på begge områder og understøtter derfor også, at der kan laves en mere økonomisk plausibel løsning ved ABA behandlingstilbud i Århus Kommune.

¹⁰ Fremskrevet med 15 % til 2010 priser

¹¹ Budgetbemærkninger: Mål og økonomi, Årsbudget fro 2011 og budgetoversigt for 2012-2014, Århus Kommune august 2010

7. Konklusioner og handlemuligheder

Med nærværende evalueringen er der sat fokus på ABA behandlingstilgangen overfor børn med autisme, som for nogle forældre er det naturlige valg i tilgang til deres børn. ABA sammenstilles ikke med andre behandlingstilgange, da vi dels ikke har indgående kendskab til de øvrige behandlingsmetoder og da det heller ikke har været fokus for evalueringen. CUBION er blevet bedt om at vurdere, om det projektforsøg, der har løbet i perioden fra 2006 indtil i dag, har haft effekt på de børn, der har deltaget i projektet. Dertil kan vi kun svare, at alle aktører omkring børnene har oplevet stor effekt for børnene i denne periode.

7.1 Rammerne om ABA projektet

ABA projektet er igangsat uden at der er sikret hensigtsmæssige rammer for at kunne foretage en løbende procesevaluering, samt en afsluttende effektvurdering. Der er ikke foretaget en baseline undersøgelse ved projektets start – og der er ikke opstillet sammenligningsgrundlag i form af kontrolgrupper, som har modtaget tilsvarende intensiv behandling efter andre metoder – eller kontrolgrupper uden anden særlig intensiv behandlingsindsats.

Ved en evt. forlængelse af tilbuddet – eller ved en udvidelse af tilbuddet til en udvidet målgruppe, bør der tages skridt til at opnå en mere tilfredsstillende evalueringsmulighed.

En sådan bedre evalueringsmulighed bør sikres også i processammenhæng, idet det nuværende forsøg viser, at der med fordel havde kunnet foregå ændringer og forbedringer undervejs i forløbet. En tilgang som rummer en procesevaluering vil således kunne sigte mod løbende fleksible tilpasninger af tilbuddet, i det der løbende kan søges efter det mest hensigtsmæssige og omkostningseffektive tilbud til den enkelte familie og det enkelte barn.

7.2 Effekten på børnenes udvikling

Der er samstemmende enighed blandt de interviewede om, at træningsindsatsen virker. Den melding kommer både fra forældre, træningsledere, lærere og pædagoger, samt fra skole og institutionsledere. Selvom der er en tendens til at tilliden til effekten er større jo tættere de interviewede er på barnet (forældre og træningsledere), så viser vores kvalitative dataindsamling, at der er sket overbevisende forbedringer af børnenes funktionsevne i dagligdagen. Heroverfor står det lidt mindre positive billede, som revurderingsrapporter fra BUC viser. Som samlet billede er der dog ikke for evaluator tvivl om, at ABA metoden har en stor effekt.

Hvorvidt denne effekt og de udviklingspring som børnene tager skyldes selve metoden eller måske i lige så høj grad intensiteten i indsatsen, kan det være vanskeligt at afgøre. Der er dog indikationer på, at det er metoden som er effektiv. Fremskridtene kan ret tydeligt relateres til den træningsindsats som gøres – de mål som sættes for træningen er således også de, som bliver indfriet. Børnene er generelt set glade for træningen og alle omkring børnene bemærker, at der sker tydelige fremskridt. Selv for de børn med det svageste udgangspunkt, er der sket ret markante forbedringer og den målrettede træning har for de mere velfungerende børn betydet, at de fagligt er blevet i stand til at klare sig alderssvarende.

Der er ingen af de interviewede der forventer at børnene bliver helbredt. Der er en erkendelse hos alle om, at det er vigtigt at lære barnet at leve, som det menneske det er, sammensat af mange facetter, hvor autismen er en. Derfor fokuserer flere af forældrene også på, at deres barn skal få en forståelse af diagnosen, og at det altid vil være der, men at det vigtige er, at finde en måde at håndtere den anderledes forudsætning på.

7.3 Forældrenes oplevelse af forløbet og effekten af behandlingen.

Forældrenes oplevelser af effekt sker på mange niveauer. I forhold til den daglige træning og opfølgningen på træning, ses der mange små skridt, som fører til større forandringer hos børnene. Samstemmende for alle er, at de oplever, at børnene er blevet mere fleksible, hvilket de oplever ved, at der ikke skal tages de samme særlige hensyn til barnet, når familien skal deltage i forskellige aktiviteter udenfor hjemmet. Nogle fremhæver også, at det også for dem, som forældre, har været en proces, ikke hele tiden at have fokus på det af deres børn, som har særlige vanskeligheder. Barnet er blevet en mere ligeværdig i familien. Det er den fleksibilitet, der derfor også er helt afgørende for, at familierne oplever, at deres livskvalitet er øget i den tid projektet har løbet.

Integrationen i normalmiljøet har, for både forældre og de otte børn, forberedt dem på at indgå på de vilkår, der er deres i det omgivende samfund. Det er for forældrene en del af erkendelsesprocessen og også for de børn, der oplever sig selv som 'anderledes' og derfor har behov for at kunne forholde sig til, hvad det betyder for dem. Spejlingen, i hvad der er normaladfærd, er et vigtigt parameter for at kunne forholde sig til egen afvigelse. En del adfærd reguleres i en eller anden grad, men det fremhæves også, at det er vigtigt, at barnet også accepterer dele af specialadfærd, der ikke volder de store problemer.

Endnu en effekt der fremhæves er, at udvikling af et verbalsprog har haft afgørende betydning for børnenes adfærd. Flere af børnene har tidligere udvist en fysisk aggressivitet, som forældrene har oplevet forsvinde i takt med, at barnet opnår evnen til at formidle sig verbalt. Der er stor variation i nuancer i sproget for de otte børn, men det afgørende er, at barnet kan formulere ønsker og behov verbalt.

7.4 Erfaringen med at arbejde med ABA metoden i kommunalt daginstitutions- og skoleregi

Nogle af de skoler og institutioner som har modtaget børn som har deltaget i ABA projektet har valgt at deltage som en bevidst strategi for at kunne udvikle deres kompetencer og branding i forhold til ASF området mv. For andre skoler er inddragelsen sket mere eller mindre tilfældigt fordi familierne med ASF børn i forvejen havde tilknytning til skolen i forbindelse med ældre søskende. Der har været bedst udbytte i forhold til erfaringsudveksling, kompetenceudvikling og pædagogisk udvikling i de institutioner og skoler, hvor man bevidst har engageret sig i ABA metoden.

Hvis man fremover vil kunne tilbyde ABA metoden til familier med ASF børn, vil det være hensigtsmæssigt, hvis der planlægges med at involvere et mindre antal daginstitutioner samt 3-6 skoler, som kan tilbyde særlige ABA ydelser. Udpegningen af disse skoler kan mest hensigtsmæssigt foregå efter en frivillig model, idet man dog samtidig må søge at skele til geografiske parametre – så der bliver en fornuftig geografisk fordeling af disse skoler og institutioner.

Ved at samle ASF børnene på disse udvalgte "ABA institutioner" vil man kunne opnå en række fordele.

Alle medarbejdere (lærere og pædagoger mv.) vil kunne være velorienterede og informerede om ABA tilbuddene og metoderne. I forbindelse med en samling af ASF børnene, vil der kunne opbygges et team af ABA træningsledere. Det muliggør etableringen af et godt miljø for sparring og erfaringsudveksling, ligesom det muliggør et mere stabilt og effektivt samarbejde med supervisorere. Tilstedeværelsen af 3-5 træningsleder vil betyde mulighed for at kunne gennemføre rotation i forhold til det enkelte ASF barn. Det vil også give mulighed for, at der kan tilknyttes 2-3 børn pr træningsleder – hvor det skønnes tilstrækkeligt.

En model med ABA institutioner vil også give mere fleksible muligheder for, at de mest velfungerende ASF børn, der vil kunne deltage i de faglige aktiviteter i stamklassen alene, hvis der samtidig vil være mulighed for at tilkalde en hjælpetræner hvis en situation går i hårdknude.

Flere af ASF børnene trives godt i deres stamklasse nu og er også på det sociale plan velintegrerede. Det er imidlertid svært at forudsige, hvad en kommende pubertet vil betyde for det sociale miljø i klassen. Man ser hyppigt, at det netop i de år kan være svært for mere sårbare børn at slå til i gruppen. Det må derfor formodes, at flere af ASF børnene om få år vil kunne blive mere isolerede i normalklassen, end de er i øjeblikket. En organisering med ABA institutioner vil muliggøre at ASF børnene dels kan være med i en normalklasse i dele af timerne, dels i andre perioder af dagen kan finde større glæde og trykthed sammen med andre børn med lignende behov.

Uddannelse og fastholdelse af træningsledere

Det er et ret ensomt job at være træningsleder. Bundet meget til 1:1 træningen kan det være vanskeligt for træningsledere at opnå en tilfredsstillende voksen, faglig kontakt i løbet af arbejdsdagen. Samtidig er der også brug for at kunne rekruttere, uddanne og fastholde nye træningsledere, hvis ABA tilbuddet stadig skal kunne tilbydes. I den situation er det vigtigt, at der tages initiativer, som kan sikre:

- Et mere fast rekrutteringsgrundlag og rekrutteringsprocedure – også i forhold til hvorledes forældrene inddrages / høres i forhold til ansættelse af en person, som de skal have meget udbredt kontakt til. Der skal skabes et bæredygtigt fagligt miljø.
- Et stabilt og velfungerende uddannelses tilbud til de nye træningsledere og hjælpetrænere
- Et godt arbejdsmiljø, som også rummer mulighed for faglig sparring, erfaringsudveksling og social tilknytning

På uddannelsesområdet er der for øjeblikket ikke (modsat forholdene i andre lande) nogen dansk uddannelsesinstitution, som er akkrediteret til at foretage en uddannelse af hjælpetrænere, træningsledere og supervisorer på ABA området. Hvis ABA tilbuddet fortsat skal tilbydes og evt. yderligere skal udbygges, er det vigtigt, at der bliver sat initiativer i gang i forhold til KVVU, MVU og LVU uddannelsesniveauerne for at få kurser, uddannelsesvalg og specialer akkrediteret. Det vil i givet fald kunne betyde en række nye arbejdspladser på østjyske uddannelsesinstitutioner, men vil også gøre det muligt for hjælpetræner og træningsledere at få merit for deres praktiske erfaringer på området.

7.5 Effekten af behandlingen i forhold til et langsigtet økonomisk perspektiv

Ved anbefaling af handlescenarier 3.

At ABA tilbuddet udvikles og tilrettelægges efter en mere fleksibel og omkostningseffektiv model. Denne model kan udvikles frem mod ikrafttræden pr. 1/1 2011 – idet der over det næste kvartal udvikles på visitationsbetingelser, modeller for individuel vurdering af støtte og træningsbehov. Organisering omkring udvalgte institutioner, mere omkostningseffektiv tilrettelæggelse af træningssessioner og tilknytning af træningsledere, fleksibel anvendelse af supervision. **Denne model 3 anbefales** idet der samtidig bør sættes på at udvikle og akkreditere uddannelses tilbud i samarbejde med uddannelsesinstitutioner i Århus Kommune.

Alene ved en vurdering af aktuelt behov for træning for de deltagende børn med en samlet reduktion på udgiften på 25 % og en regulering af supervisionsudgifter på 8 % ud fra de nye priser fra BUR vil der pr. barn gennemsnitligt være en reduktion af tilbuddet årligt på **DKr. 180.200**. Ved en regulering af supervisionsudgifterne med 49 %, svarende til det niveau der har været gennemført siden januar 2010, vil der gennemsnitligt pr. barn årligt være en reduktion i prisen på **DKr. 264.080**. Der til kommer de fordele der kan komme ved at samle ABA tilbud på færre enheder spredt geografisk i Århus Kommune. De listede mulige besparelser er, ud over fordelene på trænings og supervisionsdelen, også fordele ved at samle udgifterne til indretning af træningslokaler, materialekonto, introduktion af nye træningsledere og

træningshjælpere, kompetenceudvikling af træningsledere, løbende information til forældre og kolleger, samt forberedelsestid til træningsledere.

Der er foretaget beregninger der er opstillet i tabellerne 1-6

Tabel 1: Årlige udgifter til enkeltintegration med besparelser i hhv. daginstitutions- og skoletilbud

Tabel 2: Årlige udgifter til supervision med besparelser svarende til BUR's priser på niveau 1 og 3

Tabel 3: Sammenstilling af årlige udgifter til ABA tilbud og kategori 2 institutionspladser i normalmiljø m/støtte

Tabel 4: Merudgifter fra tabel 3 fratrukket besparelser opnået ved reduktion i udgifter til enkeltintegration og supervision

Tabel 5: Sammenstilling af årlige udgifter til ABA tilbud og specialinstitutioner

Tabel 6: Merudgifter fra tabel 5 fratrukket besparelser opnået ved reduktion i udgifter til enkeltintegration og supervision

Tallene i tabel 4 viser, at der ved en sammenligning af merudgifter i tabel 3 og de merudgifter efter besparelser beregnet i tabel 1 og 2, vil være reduktion i merudgifter på mellem 38 % og 58 % på daginstitutionsområdet og på mellem 66 % og 90 % på skoleområdet. Dette understøtter, at der kan laves en mere økonomisk plausibel løsning ved ABA behandlingstilbud i Århus Kommune, som flere af interviewede med indsigt på området havde vurderet.

Tallene i tabel 6 viser, at der ved en sammenligning af merudgifter i tabel 3 og de merudgifter efter de besparelser der er beregnet i tabel 1 og 2, vil være reduktion i merudgifter på mellem 61 % og 94 % på daginstitutionsområdet og på mellem 58 % og 79 % på skoleområdet. Det indikerer at der på daginstitutionsområdet er en del at spare, hvis der sammenlignes med priser i specialdaginstitutioner, hvor der ikke er så stor besparelse på skoleområdet. Der er dog stadig tale om en markant ændring i niveauet for merudgifter på begge områder og understøtter derfor også, at der kan laves en mere økonomisk plausibel løsning ved ABA behandlingstilbud i Århus Kommune.

8. Bilag

Bilag 1: forventet priser på ydelser fra BUR i 2010

Nr.	Ydelse	Timer pr. ydelse pr. person	Beskrivelse	Faggruppe	Pris pr. ydelse pr. person
A	Kursus i ABA intervention	2 dage	<p>Introduktion for alle der påtænker at arbejde med "Anvendt Adfærdsanalyse". Der tages afsæt i teorien og principperne bag den tidlige og intensive adfærdsbehandling.</p> <p>Minimum 10 deltagere.</p>	Psykolog	1398,00
B	Kursus i ABA intervention, Videregående	2 dage	<p>Videregående kursus om læringsteori og begreberne i praksis</p> <p>Minimum 5 deltagere</p>	Psykolog	3495,00
C	Hvad er ABA	½ dag	Kort fortalt om ABA, en læringsteori og organisering i Børn og Unge Centret, Rehabilitering	Psykolog	699,00
33 D	ABA-forløb, niveau 1	60 timer (heraf 2/5 dele træning og 2/5 dele forberedelse, 1/5 del koordination)	<ul style="list-style-type: none"> Højintensivt supervisions- og vejledningsforløb. Introduktionskursus til teori og begreber. Indledende workshop om det enkelte barn med deltagelse af alle involverede. Direkte supervision, observation og undervisning. Vejledning i udarbejdelse af halvårlig pædagogisk udviklingsplan af barnets udvikling og fokusområder. <p>3 måneders forløb</p>	ABA-supervisor Psykolog	41.940,00
34 E	ABA-forløb, niveau 2	90 timer (heraf 2/5 træning og 2/5 dele forberedelse, 1/5 koordination)	<ul style="list-style-type: none"> Supervision og vejledning i forbindelse med ABA-træning af børn. Direkte supervision, observation og undervisning. Vejledning i udarbejdelse af halvårlig pædagogisk udviklingsplan (IP) med beskrivelse af barnets udvikling og 	ABA-supervisor Psykolog	62.910,00

			fokusområder 6 måneders forløb		
35 F	ABA-forløb, niveau 3	60 timer (heraf 2/5 træning og 2/5 forberedelse, 1/5 koordination)	<ul style="list-style-type: none"> Supervision og vejledning i forbindelse med ABA-træning af børn. Direkte supervision, observation og undervisning. Vejledning i udarbejdelse af halvårlig pædagogisk udviklingsplan (IP) med beskrivelse af barnets udvikling og fokusområder 	ABA-supervisor Psykolog	41.940,00
			6 måneders forløb		
G	ABA-forløb, niveau 4	30 timer (2/5 træning og 2/5 forberedelse, 1/5 koordination)	<ul style="list-style-type: none"> Supervision og vejledning i forbindelse med ABA-træning af børn. Direkte supervision, observation og undervisning. Vejledning i udarbejdelse af halvårlig pædagogisk udviklingsplan (IP) med beskrivelse af barnets udvikling og fokusområder. 	ABA-supervisor Psykolog	20.970,00
			6 måneders forløb		
H	ABA-forløb, supplement	Modul a: 20 timer Modul b: 40 timer	<ul style="list-style-type: none"> Fastholdelse af indsats eller i situationer, hvor et barn pludselig får det dårligere – f.eks. udvikler nye eller alvorligere former for problemadfærd. Ved overgange fra børnehave til skole eller ved trænerskift <p>Det er en forudsætning at barnet har været i ABA-forløb tidligere for at kunne benytte denne ydelse.</p> <p>Den ekstra indsats kan fordeles over 12 måneder.</p>	ABA-supervisor Psykolog	Modul a: 13.980,00 Modul b: 27.960,00
36 I	Revurdering	37 timer	<p>Tværfaglig undersøgelse</p> <ul style="list-style-type: none"> Test af barnet. Formidling af testresultat til forældre. 	ABA-supervisor Psykolog	25.863,00 pr. revurdering

Der forudsættes et tilhørende dagtilbud (Børnehave/Skole), samt at træningsledere er personale ansat i dagtilbuddet.